

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง วิถีชีวิตชาวมอญเกาะเกร็ดท่ามกลางกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทชุมชนของเกาะเกร็ดที่เอื้อต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและวิถีชีวิตชาวมอญในชุมชนเกาะเกร็ดในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งสามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก

ตอนที่ 2 บริบทชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 3 วิถีชีวิตชาวมอญเกาะเกร็ด ในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมท่ามกลางกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยว

ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลหลัก

คนที่	ชื่อ	ชื่อสกุล	เพศ	อายุ	การศึกษา	อาชีพ	สถานภาพ
1	วัฒนา	จันทร์หอมกุล	หญิง	55	ปวส.	ค้าขาย	ผู้นำชุมชน,กลุ่มอาชีพ
2	เฉลิมศักดิ์	पालา	ชาย	52	ปริญญาตรี	รับราชการ	อาจารย์
3	พิศาล	บุญผูก	ชาย	69	นักกฎหมาย	รับราชการ	อาจารย์
4	หลี่	พิกุลทอง	ชาย	88	ไม่ได้ศึกษา	ค้าขาย	ผู้สูงอายุ
5	มะลิ	พิกุลทอง	หญิง	54	ป.4	ค้าขาย	กลุ่มอาชีพ
6	ทองหล่อ	วีวออก	ชาย	79	ป.4	ค้าขาย	ผู้นำชุมชน,กลุ่มอาชีพ
7	แสวง	สงวนนาม	หญิง	80	ไม่ได้ศึกษา	แม่บ้าน	ผู้สูงอายุ
8	ทวีวรรณ	สงวนนาม	หญิง	60	ปริญญาตรี	ค้าขาย	ผู้สูงอายุ
9	สินีกันย์	สุวรรณปิณฑะ	หญิง	70	ปกศ.สูง	ค้าขาย	ผู้สูงอายุ
10	วัชรินทร์	โรจนพานิช	ชาย	60	ปริญญาโท	รับราชการ	ปลัดจังหวัดนนทบุรี
11	นภัสสรณ์	ชนพรอิตรานนท์	หญิง	44	ป.4	ค้าขาย	เจ้าของกิจการ
12	ณรงฤทธิ์	บุญลอย	ชาย	30	ปริญญาตรี	รับจ้าง	นักศึกษา
13	สำเร็จ	แดงเฟื่อง	หญิง	77	ป.4	แม่บ้าน	ผู้สูงอายุ
14	สุรัตน์	บัวหิรัญ	ชาย	51	อนุปริญญา	ค้าขาย	สมาชิก อบต.

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลหลัก (ต่อ)

คนที่	ชื่อ	ชื่อสกุล	เพศ	อายุ	การศึกษา	อาชีพ	สถานภาพ
15	ปาริชาติ	กสิพุล	หญิง	52	มศ.5	ค้าขาย	เจ้าของกิจการ
16	อรอริ	โยธินปริทัศน์	หญิง	30	ปริญญาตรี	รับจ้าง	นักศึกษา
17	เสริม	ใจสว่าง	ชาย	81	ป.4	พ่อบ้าน	ผู้สูงอายุ
18	สะอาด	ใจสว่าง	หญิง	70	ไม่ได้ศึกษา	แม่บ้าน	ผู้สูงอายุ
19	ภาคภูมิ	เที่ยงอำ	ชาย	25	ปริญญาตรี	ค้าขาย	เจ้าของกิจการ
20	พระสุเมธมณี		ชาย	60	นักธรรมเอก	พระ	เจ้าอาวาสวัดปรมัยยิกาวาส
21	รัตพล	พรพิพิธ	ชาย	40	ปริญญาโท	รับราชการ	กลุ่มอาชีพ

จากตารางที่ 4.1 ผู้ให้ข้อมูลหลักมีลักษณะดังนี้คือ เป็นเพศชาย 11 คน เพศหญิง 10 คน มีอายุระหว่าง 20 - 50 ปี จำนวน 5 คน 51 - 60 ปี จำนวน 8 คน และอายุ 60 ปีขึ้นไปจำนวน 8 คน ด้านการศึกษามีผู้ไม่ได้รับการศึกษาจำนวน 3 คน ต่ำกว่าปริญญาตรี 10 คน ปริญญาตรี 6 คน และสูงกว่าปริญญาตรี 2 คน ด้านอาชีพพบว่า ประกอบอาชีพ รับราชการ จำนวน 4 คน ค้าขาย จำนวน 10 คน รับจ้าง จำนวน 2 คน ไม่ได้ประกอบอาชีพ จำนวน 5 คน

ตอนที่ 2 บริบทชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ดที่เอื้อต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

จากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์ พบว่า บริบทของชาวมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีที่เอื้อต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว สรุปดังนี้

1. ลักษณะภูมิประเทศ

เกาะเกร็ด มีลักษณะที่น่าดึงดูดการท่องเที่ยวเป็นอย่างดี คือ มีลักษณะเป็นเกาะที่ล้อมรอบด้วยแม่น้ำเจ้าพระยา มีภูมิทัศน์สวยงาม ซึ่งเป็นลักษณะเด่นที่ทำให้การท่องเที่ยวให้ความสนใจพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ประกอบกับระยะทางไม่ห่างจากกรุงเทพฯ โดยห่างจากอำเภอปากเกร็ดเพียง 2 กิโลเมตร นับเป็นแหล่งท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจสำหรับคนเมืองอีกแห่งหนึ่ง ที่จัดอยู่ในประเภทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และธรรมชาติ สามารถนั่งเรือรอบเกาะเพื่อชมทัศนียภาพโดยรอบ ขณะเดียวกันการท่องเที่ยวในบริเวณภายในเกาะเกร็ดสามารถเดินหรือปั่นจักรยานเที่ยวชมวิถีชีวิตต่างๆ มีศาสนสถาน ประติมากรรมของชาวมอญที่ปรากฏตามวัดต่างๆ นับเป็นจุดเด่นที่เป็นทุนทางสังคมของเกาะเกร็ดและสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดีอีกแห่งหนึ่ง

นอกจากนี้ในเกาะเกร็ดยังมีสถาปัตยกรรม เช่น เจดีย์มอญบริเวณปากแม่น้ำลาดเกร็ดที่เป็นลักษณะเจดีย์มอญทั่วไปแต่มีลักษณะที่เอนเอียงมองเห็นเด่นชัด ทำให้เห็นความแตกต่างจากที่อื่น และเมื่อขึ้นไปบนเกาะจะพบสถาปัตยกรรมตามวัดต่างๆ ให้เที่ยวชม

เกิดมาก็เห็นเจดีย์เอียงแล้ว เคยถามแม่ก็ตอบว่าฉันเกิดมาก็เห็นเอียงแล้วเหมือนกัน อีกอย่างสถานที่ตั้งของเจดีย์อยู่ในที่เหมาะสม ใครผ่านมาผ่านไปก็เห็น ยิ่งถ้ามองลงมาจากสะพานพระราม 4 จะสวยงามทั้งวัดทั้งเจดีย์ (อรอริ โยชินปริทัศน์. สัมภาษณ์. 2551)

ปกติคนในเกาะโดยเฉพาะหมู่ 1 เองมีท่าเรือที่ใช้กันอยู่หลัก ๆ มี 4 ท่าเท่านั้น คือ ท่าเรือวัดปรมัยยิกาวาส ท่ากระถาง(ท่าลุงเจ้าท์) ท่าเรือตาขาว(บ้านล่าง)และท่าวัดนิม(วัดนิมพลี) ในแต่ละหมู่บ้านก็จะมีท่าเรือเป็นของหมู่เอง คนในหมู่ที่เดินทางเข้าออกเป็นประจำจะรู้ดี ตั้งแต่มีการท่องเที่ยวเข้ามา ก็มีท่าเรือใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นมาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวให้มีสะดวกมากขึ้น คนในเกาะก็เลยได้อานิสงส์ไปด้วย (ทองหล่อ จิวออก. สัมภาษณ์. 2551)

เกาะเกร็ดมีลักษณะภูมิประเทศที่เหมาะสมแก่การส่งเสริมพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เป็นเกาะกลางน้ำ การเดินทางต้องใช้เรือเป็นพาหนะก็สร้างความตื่นเต้นให้กับนักท่องเที่ยวแล้ว และไม่ไกลจากกรุงเทพฯ ใช้เวลาเดินทางสะดวกไปกลับในวันเดียว เหมาะกับนักท่องเที่ยวที่ไม่ค่อยมีเวลา เมื่อไปบนเกาะก็จะพบวิถีชีวิตและสถานที่สำคัญต่างๆ ทั้งอาชีพ เรื่องราวประวัติศาสตร์ วัด สินค้า และสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำและท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ด้วย (พิศาล บุญผูก. สัมภาษณ์. 2551)

เคยพาคณะทำงานและพรรคพวกเดินสำรวจรอบเกาะเกร็ดหลายครั้ง ชอบใจในลักษณะภูมิประเทศ คิดไว้ในใจมานานว่าที่น่าจะทำเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจเพราะมีลักษณะเด่นหลายอย่าง ทำไปทำมาก็เลยเกิดแนวคิดที่จะทำเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวชะเลยก็ตอนที่จะต้องมาดูแลและรับผิดชอบที่อำเภอปากเกร็ดนี้แหละ (วัชรินทร์ โรจนพานิช. สัมภาษณ์. 2551)

เนื่องจากชุมชนมอญเกาะเกร็ดตั้งอยู่เกาะเกร็ด ซึ่งมีแม่น้ำเจ้าพระยาล้อมรอบ ดังนั้นการคมนาคมกับภายนอกชุมชนจึงจำเป็นต้องใช้เส้นทางเดินเรือเท่านั้น เป็นลักษณะเด่นอย่างหนึ่งที่ตั้งจุดใจนักท่องเที่ยวที่ไม่ชอบเดินทางไกล สามารถเดินทางท่องเที่ยวไปกลับได้ภายในวันเดียว

2. ประเพณีวัฒนธรรมของชาวมอญเกาะเกร็ด

ประเพณีวัฒนธรรมชาวมอญเกาะเกร็ดที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว และเป็นวิถีปฏิบัติจนเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป มีดังนี้

2.1 ประเพณีสงกรานต์ หรือชาวมอญเรียกว่า “บัจจะหัดะห์” เป็นประเพณีสำคัญของชาวมอญ มีการทำบุญเฉลิมฉลองในช่วงระยะเวลาที่ยาวกว่าชาวไทยทั่วไป กล่าวคือ ประเพณีชาวมอญที่เกาะเกร็ดจะเริ่มตั้งแต่วันที่ 13 เมษายน ไปจนถึงต้นเดือนพฤษภาคม เรียกว่าเป็นช่วงเทศกาลสงกรานต์ จึงก่อเกิดประเพณีหรือกิจกรรมอื่นๆ พร้อมเทศกาลสงกรานต์นี้ เพราะเป็นการขึ้นปีใหมจึงต้องทำกิจกรรมที่เป็นสิริมงคลให้กับตัวเอง เช่น ก่อนวันสงกรานต์จะมีการเตรียมกวนกอละแม ข้าวเหนียวแก้ว ทำขนมจีน ข้าวแช่ สำหรับใช้ทำบุญในวันสงกรานต์ และมอบให้ผู้ใหญ่

ที่เคราพรหมบถือ และประเพณีการแห่ข้าวแช่ของชาวมอญเกาะเกร็ด มีเพียงชาวมอญที่เกาะเกร็ดเท่านั้นที่มีการหุงข้าวแช่ และนำข้าวแช่ตั้งขบวนแห่ไปไปถวายพระที่วัด ซึ่งมอญที่อื่นจะไม่มีแห่ข้าวแช่เหมือนที่เกาะเกร็ด จึงเป็นที่น่าสนใจอย่างหนึ่ง

ที่หมู่ 1 จะเริ่มประเพณีสงกรานต์ด้วยการตักบาตร 3 วัน ต่อด้วยการทำข้าวแช่ แห่ต่าง ๆ สรงน้ำพระและจบด้วยประเพณีการรำเจ้า แต่ระยะเวลาของการปฏิบัติก็จะแตกต่างกันไป เช่น ข้าวแช่ทำวันเดียว การแห่สารพัดแห่ก็กำหนดวันกันไปตามประเพณีที่ปฏิบัติกันมา คือในประเพณีสงกรานต์ก็จะมีประเพณีเล็ก ๆ ที่ปฏิบัติและรวมกันไว้ในประเพณีสงกรานต์มากมาย เช่น การทำบุญกลางบ้าน (คือการทำบุญโรงทานของแต่ละหมู่) การแห่ข้าวแช่ การแห่หางหงส์ ชงตะขาบ การแห่น้ำหวาน การสรงน้ำพระ และยังมีการเล่นต่าง ๆ เช่น การเล่นสะบ้า การเล่นตะแยมมอญ (สุรัตน์ บัววิริย. สัมภาษณ์. 2551)

แต่ละประเพณีก็จะมีแปลกไม่เหมือนที่อื่น ลักษณะของการปฏิบัติหรือพิธีการ พิธีกรรมจะแตกต่างจากที่เคยเห็นมา คนมอญจะวุ่นวายกับการเตรียมงานเป็นอย่างมาก จะเรียกว่า "เรื่องมาก" ก็ว่าได้ เช่น ไม่ว่าจะแห่อะไรก็แล้วแต่ต้องเตรียมก่อนเป็นเดือน ขนาดแห่เสร็จแล้วยังต้องมานั่งคุยกันว่า แห่เป็นไง สวยไหม คราวหน้าต้องทำใหม่ยังไง (นภัสสรณ์ ธนพรอิศรานนท์. สัมภาษณ์. 2551)

"ชาวมอญจะให้ความสำคัญกับประเพณีสงกรานต์มาก พูดได้ว่าเป็นประเพณียอดนิยม จะทำอะไรก็แล้วแต่ต้อง "ฟูลออฟชั่น" หมายถึงทำเต็มที่ทุกเรื่อง ใส่บาตรช่วงนี้ก็ต้องมี 3 - 5 วัน จะถวายของให้พระสงฆ์ก็ต้องพิธีพิถัน มีการทำบุญให้ญาติโกโหติกาที่ล่วงลับไปแล้วหรือที่เรียกว่า "บังสุกุล" วันรวมญาติที่อยู่ด้วยกันหรือแยกย้ายกันไปอยู่ที่อื่นกลับมารวมตัว ปีหนึ่งมีครั้งเดียว (ภาคภูมิ เทียงอ่ำ. สัมภาษณ์. 2551)

เป็นประเพณีที่ให้และนำความสุขมาให้คนมอญโดยแท้จริง สุขที่ได้ทำบุญ สุขที่ทำทาน สุขที่ได้เจอเจอญาติมิตร สุขที่ทำให้รู้จักการให้ สุขที่ได้เห็นรอยยิ้ม ยิ้มช่วงกลางเดือนเมษายนของทุกปี ที่มีประเพณีสงกรานต์จะมีพิธีต่าง ๆ มากมายให้คนมอญได้ทำ อันสุดท้ายก็คือสุขที่ได้เห็นความร่วมมือร่วมใจของคนมอญในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของชาวมอญมีคงสืบไป (ปาริชาติ กสิพล. สัมภาษณ์. 2551)

จริงๆ ต้องเรียกวันสงกรานต์ของชาวมอญว่าเป็นวันรวมญาติ เพราะตั้งแต่เกาะเกร็ดได้รับการพัฒนาโดยภาครัฐ คนในเกาะก็มีการติดต่อกับคนภายนอกมากขึ้น วิธีการดำเนินชีวิตก็เปลี่ยนไป คนที่ออกไปอยู่นอกเกาะเมื่อถึงประเพณีสงกรานต์ก็จะกลับมาเกาะเพื่อเยี่ยมพ่อ เยี่ยมแม่หรือปู่ ย่า ตายายอีกครั้ง (รัตพล พรพิพิธ. สัมภาษณ์. 2551)

จากการสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่าประเพณีสงกรานต์จะมีความสำคัญสำหรับคนมอญมาก เพราะเป็นประเพณีที่รวมและแสดงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวมอญได้อย่างเด่นชัดมาก ยิ่งเมื่อ

มีการท่องเที่ยวเข้ามา ยิ่งทำให้ประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญโดดเด่นเหนือประเพณีอื่นๆ ทำให้ทุกปีจะมีนักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมเกาะเกร็ดจำนวนมาก เพราะจะทำให้ผู้คนที่มาท่องเที่ยวได้เห็นชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวมอญอย่างแท้จริงในช่วงวันสงกรานต์

2.2 ประเพณีค้ำตันโพธิ์ ประเพณีค้ำตันโพธิ์ของชาวมอญเกาะเกร็ด มีขึ้นในช่วงเดือนเมษายน จุดมุ่งหมายของประเพณีเพื่อรดน้ำตันโพธิ์และปลุกตันโพธิ์ แต่มอญที่เกาะเกร็ดไม่ปลุกตันโพธิ์ เพราะวัดทุกวัดในเกาะเกร็ดมีตันโพธิ์ทุกวัดแล้ว และบางวัดมีหลายต้น จึงเปลี่ยนจากการปลุกตันโพธิ์มาเป็นค้ำตันโพธิ์แทน

จริงๆ แล้ว ชาวมอญจะมีประเพณีการค้ำตันโพธิ์ในวิสาขบูชาของทุกปี ซึ่งไม่ใช่เป็นการปลุกตันโพธิ์ แต่เป็นการรดน้ำและไหว้ตันโพธิ์แทน (พิศาล บุญผูก. สัมภาษณ์. 2551)

ตันโพธิ์ต้องใช้พื้นที่พอสมควรในการปลุก เพราะเป็นไม้ที่มีขนาดใหญ่ แต่เนื่องจากพื้นที่เกาะเกร็ดมีข้อจำกัด จึงอาจเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ไม่สามารถปลุกตันโพธิ์จำนวนมากได้ วิธีการจึงเปลี่ยนมาเป็นค้ำตันโพธิ์แทนการปลุกตันโพธิ์เลยเรียกประเพณีนี้ว่า ประเพณีการค้ำตันโพธิ์ ตันโพธิ์เป็นต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์เหมือนเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธเจ้า วัดใดมีจะเป็นวัดที่มีความสมบูรณ์แบบ (สะอาด ใจสว่าง. สัมภาษณ์. 2551)

เป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาช้านานแล้ว มักค้ำกันในวันขึ้นปีใหม่ไทยและวันวิสาขบูชา ซึ่งถ้าเป็นมอญจริงๆ จะก็ต้องค้ำใน “วันเนา” หรือเรียกอีกอย่างว่า “วันกลาง” คือ มอญที่เกาะจะเริ่มในวันที่ 13, 14, 15 เมษายนของทุกปี ก็มีประเพณีค้ำตันโพธิ์ในวันที่ 14 ซึ่งถือว่าเป็นวันกลาง คือว่าเป็นวันที่อยู่ระหว่างปีเก่ากับปีใหม่ คนมอญเชื่อว่าทำเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ครอบครัว (พระสุเมธมณี. สัมภาษณ์. 2551)

เชื่อว่าค้ำแล้วทำให้ครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุข เจริญรุ่งเรืองมั่นคงดุจดังรากฐานของตันโพธิ์ที่มีอายุยืนยาว เพราะตันโพธิ์จะมีคุณสมบัติที่เป็นเอกลักษณ์ เป็นที่ยอมรับนับถือไม่แต่เฉพาะคนมอญเท่านั้น ทั้งยังมีคุณสมบัติอีกอย่างที่เป็นที่รู้จักคือ ดายยาก ไม่มีใครอยากโค่นหรือตัดทิ้งจึงทำให้ยืนต้นอยู่นาน (สินีกันย์ สุวรรณปิณฑะ. สัมภาษณ์. 2551)

จากการให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้น ประเพณีการค้ำตันโพธิ์ เป็นเรื่องของความเชื่อแต่อย่างไรก็ตามด้วยลักษณะของตันโพธิ์ที่มีขนาดใหญ่ให้ความร่มรื่น ทำให้เป็นจุดเด่นของวัดในเกาะเกร็ดสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว และคุณค่าของประเพณีค้ำตันโพธิ์ยังทำให้ไม่มีใครกล้าตัดตันโพธิ์ เพราะเป็นต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวมอญให้ความเคารพ

2.3 ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง เป็นประเพณีที่จัดขึ้นในเดือนกันยายน ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 เป็นวันตักบาตรน้ำผึ้ง จะมีการทำบุญตักบาตรถวายอาหารคาวหวานแก่พระภิกษุ สามเณร เช่น การทำบุญในวันพระตามปกติ ญาติโยม อุบาสกอุบาสิกาจะจัดเตรียมกับข้าวใส่บาตร แต่มี

สิ่งที่เพิ่มขึ้นเป็นพิเศษในวันนี้ก็คือ น้ำผึ้งกับข้าวต้มลูกโยน โดยทางวัดนำบาตรหรือภาชนะมาตั้งเรียงไว้สำหรับใส่น้ำผึ้ง เมื่อชาวบ้านมาตักบาตร หรือถวายอาหารคาวหวานเสร็จ ก็จะนำน้ำผึ้งที่เตรียมมารินลงในบาตร หรือภาชนะที่เตรียมไว้เหมือนการตักบาตรข้าว แต่สำหรับชาวมอญที่เกาะเกร็ดจะตักบาตรน้ำผึ้งที่วัดมอญวัดใดวัดหนึ่ง เช่น วัดปฐมยัยิกาวาส การตักบาตรน้ำผึ้งของชาวมอญเกาะเกร็ดจะทำข้าวต้มลูกโยนถวายพระสงฆ์สำหรับจิ้มน้ำผึ้งด้วย

ข้าวต้มลูกโยน คือ การนำข้าวเหนียวมาชอนน้ำแล้วพักไว้ แล้วนำไปเคี่ยวกะทิด้วยไฟอ่อนๆ ใส่เกลือเล็กน้อยลงในน้ำกะทิ ใช้พายคนจนข้าวเหนียวสุก ทิ้งไว้ให้เย็น แล้วนำมาปั้นเป็นก้อน ห่อด้วยใบพง หรือใบมะพร้าวอ่อน การห่อส่วนใหญ่ทำเป็นรูปทรงคล้ายลูกหนูตัวเล็ก หรือทำเป็นรูปนก ตึกแตน แมว ห่อเสร็จนำมาหนึ่งให้สุก การรับประทานใช้จิ้มกับน้ำผึ้งหรือน้ำตาล (เอ็ด ภิรมย์. 2542 : 85)

ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้งตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ชาวบ้านจะนำอาหารคาวหวานไปถวายพระที่วัด หลังจากนั้นจะมีการถวายน้ำผึ้งกับข้าวต้มลูกโยนที่ทำจากข้าวเหนียวกวนรวมกับกะทิ แล้วปั้นเป็นก้อนกลมห่อด้วยใบพงหรือยอดมะพร้าวอ่อนเป็นรูปต่างๆ และมักจะไปทำบุญวัดใดวัดหนึ่งเท่านั้น (สินีกันย์ สุวรรณปิณฑะ. สัมภาษณ์. 2551)

เมื่อก่อนชาวบ้านทำข้าวต้มเอง เดี่ยวนี้ซื้อเอาสะดวกกว่า ถ้าทำเอง ยุ่งยาก ไม่มีเวลา ถ้าบ้านไหนไม่ลงมือทำเองก็ซื้อ เป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมานานตั้งแต่ปู่ย่า ตายาย (สำเร็จ แดงเฟื่อง. สัมภาษณ์. 2551)

2.4 ประเพณีการทำบุญเข้าพรรษาเป็นประเพณีที่ชาวมอญหรือผู้มีจิตศรัทธาในพุทธศาสนาแต่ละครอบครัว แต่ละบ้าน สลับกันในวันพระละบ้าน เป็นเจ้าภาพกัณฑ์เทศน์ที่มีเทศนาธรรมทุกวันพระตลอดไตรมาสเข้าพรรษา มีกิจกรรมมีประเพณีตักบาตร ถวายเทียนฟุ่ม ถวายเครื่องไทยธรรม ผ้าอาบน้ำฝน อาหารเครื่องดื่ม สิ่งของที่พระจำเป็นต้องใช้ระหว่างเข้าพรรษา ส่งเสริมให้ญาติโยมได้ฟังธรรมช่วยเผยแพร่พระธรรม เพื่อเป็นการจรรโลงพระศาสนาอีกทางหนึ่ง

วันเข้าพรรษาชาวมอญก็ไม่ต่างกับชาวไทยทั่วไป มีการถวายเทียนฟุ่ม ผ้าอาบน้ำฝน เครื่องใช้ที่จำเป็นสำหรับพระช่วงเข้าพรรษา แต่ที่สำคัญชาวมอญจะเวียนกันเป็นเจ้าภาพกัณฑ์เทศน์ทุกวันพระไปถวายอาหารพระที่จำเป็นต้องใช้ตลอดระยะเวลา 3 เดือน มีการจัดเครื่องกัณฑ์เทศน์เป็นกิจกรรมตลอดระยะเวลาไตรมาสเข้าพรรษา ซึ่งมีเจ้าภาพกัณฑ์เทศน์สลับกันทุกวันพระ (พระสุเมธมนี. สัมภาษณ์. 2551)

วันเข้าพรรษาเป็นพิธีกรรมที่ส่งเสริมทำนุบำรุงศาสนา มีการถวายเทียนฟุ่มข้าวของเครื่องใช้ อาหาร โดยการตักบาตร ถวายเครื่องไทยธรรม และยังมีการตลอดพรรษา คือ การเป็นเจ้าภาพกัณฑ์เทศน์สลับทุกๆ วันพระ ของแต่ละครัวเรือน ทำให้มีญาติ ผู้อื่นได้ฟังธรรมช่วยให้ศาสนาเจริญยิ่งขึ้น (พิศาล บุญผูก. สัมภาษณ์. 2551)

คนมอญเกาะเกร็ดจะให้ความสำคัญกับวันนี้มากเนื่องจากวันนี้เหมือนกับเป็นวันที่เริ่มเทศกาล ลต ละ อบรมมุข เช่น การเล่นการพนัน การดื่มสุรา ของมีนเมาทั้งหมด ละเว้นในสิ่งที่ไม่ดีงามทั้งหลาย ทำจิตใจให้ผ่องแผ้ว ทุกวันพระในวันเข้าพรรษาเป็นต้นไปตลอดระยะเวลา 3 เดือน จะมีการไปถือศีล ไปฟังธรรมที่วัด เชื่อว่าเป็นการเสริมบารมีให้แก่ตนเองและครอบครัว(สะอาด ใจสว่าง. สัมภาษณ์. 2551)

2.5 ประเพณีการทำบุญออกพรรษา เป็นประเพณีที่มีขึ้นในเดือนตุลาคม เป็นช่วงเวลา ที่ชาวมอญพร้อมใจกันบำเพ็ญกุศล เพื่อน้อมรำลึกถึงพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อครั้งที่เสด็จจาก เทวโลก ซึ่งชาวมอญเกาะเกร็ดจะมีการทำบุญประเพณีออกพรรษานี้ในช่วง 3 วัน คือ วันขึ้น 14 ค่ำ วันขึ้น 15 ค่ำ และแรม 1 ค่ำ ของเดือน 11 (เดือนตุลาคม) ชาวบ้านจะมีการเตรียมการด้วยการ กวนกระยาสารท ทำขนมจีน น้ำพริก แกงเผ็ดต่างๆ ก่อนวันออกพรรษา นอกจากนี้ยังมีการตกแต่ง วัดวาอาราม บ้านเรือนให้สวยงาม เจดีย์ที่วัดมีการแต่ผ้าห่มองค์เจดีย์อย่างสวยงาม กิจกรรมประเพณี ที่สำคัญ ดังนี้

วันขึ้น 14 ค่ำ ชาวบ้านจะจัดสำหรับอาหารไปถวายพระที่วัดเป็นสำรับใหญ่ มีขนมจีน น้ำยา น้ำพริก กระยาสารท กล้วยไข่ เป็นหลัก นอกนั้นมีอาหารอย่างอื่น ผลไม้ พร้อมดอกไม้รูปเทียน วันขึ้น 15 ค่ำ จะมีการตักบาตรทางน้ำ มีเรือพระ และชาวบ้าน มาร่วมทำบุญตักบาตรที่หน้า วัดปรมย์ยิกาวาส ตั้งแต่ย่ำรุ่งพระสงฆ์ที่มาบิณฑบาตจะนั่งเรือมาจากหลายๆ วัด เมื่อถึงเวลาเพล ชาวบ้านจะจัดสำหรับอาหารบ้านละ 1 ชุด ไปถวายพระสงฆ์ที่ศาลาการเปรียญ โดยแจ้งความจำนง กับเจ้าหน้าที่ของวัดว่าต้องการถวายสำรับอาหารแก่พระสงฆ์ คล้ายกับการทำบุญสลากภัต ซึ่งจะมีการจับสลากก่อน เมื่อพระสงฆ์ฉันภัตตาหารเสร็จแล้ว พระสงฆ์ทั้งหมดจะไปรวมทำพิธีบวราณา ออกพรรษาในพระอุโบสถ ซึ่งเป็นกิจของสงฆ์เท่านั้น ช่วงที่พระเดินไปโบสถ์ก็จะมีการถวายดอกไม้ รูปเทียนใส่ลงในยามของพระสงฆ์ เรียกว่า ตักบาตรดอกไม้ หรือชาวมอญเรียกว่า ซอนกาว และ ซอนรูป วัดอุประสงค์เพื่อวัดจะได้มีรูปเทียนไว้บริการผู้มีจิตศรัทธาที่จะมาทำบุญที่วัดต่อไป

ออกพรรษาเป็นประเพณีที่มีความสำคัญมากของชาวมอญที่มีกิจกรรมต่างๆ เช่น ทำบุญตักบาตร ทั้งที่วัด ทางน้ำ คนจะเยอะมาก เพราะทุกบ้านจะมีการจองถวายอาหารและถวายปัจจัยพระสงฆ์ ผู้คนจะเยอะมาก เช้าวันขึ้น 15 ค่ำจะตักบาตรทางน้ำก่อนจะไปร่วมตักบาตรกันหน้าวัดปรมย์ยิกาวาส พระจากวัดต่างๆ ก็จะมาทางเรือมารวมกันที่นี่ เพราะวัดที่ชาวมอญเป็นจุดรวมในเกาะเกร็ด คือ วัดปรมย์ยิกาวาสแห่งนี้ แล้วค่อยแยกย้ายไปทำบุญใหญ่ที่วัดของตัวเองที่หลัง (สุรัตน์ บัวหิรัญ. สัมภาษณ์. 2551)

การทำบุญประเพณีวันออกพรรษาที่ชาวมอญเกาะเกร็ดทำอยู่ระหว่างวัน ขึ้น 14 ค่ำ ถึง วันแรม 1 ค่ำ เป็นช่วงเวลาที่ทุกบ้านจะได้มีโอกาสทำบุญกันอย่างทั่วหน้า ผู้คนจะไปร่วมงานกันที่วัด กันมาก ครึกครื้น นักท่องเที่ยวก็จะได้เห็นพิธีกรรมต่างๆ และมีนักท่องเที่ยวอยู่ต่างจังหวัดก็จะถือโอกาสร่วมทำบุญกับชาวมอญที่เกาะเกร็ดไปด้วยเลย งานบุญที่นี้ก็ไม่มีเหตุทะเลาะกัน วิวุ่น ไม่ชกต่อยกันเหมือนกับจังหวัดอื่นๆ (พระสุเมธมณี. สัมภาษณ์. 2551)

ประเพณีออกพรรษาเป็นอีกประเพณีหนึ่งที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี เพราะมีช่วงเวลาจัดติดต่อกันถึง 3 วัน และมีกิจกรรมทั้งทางสงฆ์และทางฆราวาสที่น่าสนใจ ดักบาตร ทั้งทางบกและทางน้ำ เป็นช่วงเวลาที่ได้มีโอกาสทำบุญเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตัวเองด้วย

2.6 ประเพณีลอยกระทง

ประเพณีลอยกระทงของชาวมอญเกาะเกร็ด กระทำตามคตินิยมเช่นเดียวกับชาวไทย ชาวรามัญทั่วไป แต่มีพิธีกรรมที่แตกต่างจากที่อื่น ก็คือ ในเวลาเที่ยงตรง (24.00 น.) ยามพระจันทร์ ตรงศีรษะ ส่องแสงสว่างกระจ่างฟ้า ช่วงเวลานั้นลำน้ำเจ้าพระยาจะนิ่ง ไม่ขึ้นไม่ลง พระสงฆ์ วัดต่าง ๆ ประโคมระฆังกังวาน ขณะเวลานี้ถือกันว่า น้ำในแม่น้ำคือ “น้ำมนต์” เรียกสืบกันมาว่า “น้ำเพ็ญ” ผู้ใหญ่จะนำมาดักหยอดใส่โอ่ง นำมารดศีรษะตนเองและลูกหลานอธิฐานจิต ใส่สิ่งไม่ดี ออกไปตามน้ำที่พุทพราวสู่พื้นและน้อมนำสิ่งดีงามมาสู่ชีวิตด้วยน้ำเพ็ญอันมงคลพิสุทธ์

เกาะเกร็ดจะแตกต่างไปจากที่อื่น โดยที่พระสงฆ์จะมีการประโคมระฆัง ในเวลาเที่ยงคืน (24.00 น.) เป็นเวลา น้ำมนต์ หรือ น้ำเพ็ญ ซึ่งเป็นช่วงน้ำนิ่ง เป็นเวลาที่มีการนำขันดักน้ำหยดใส่โอ่งมารด ศีรษะของตนเองและลูกหลานเพื่อความเป็นสิริมงคลของครอบครัว (พระสุเมธมุนี, สัมภาษณ์. 2551)

2 - 5 ปีที่ผ่านมาเกาะเกร็ดมีการพัฒนาการจัดงานลอยกระทงที่วัดปรมัยยิกาวาสตลอด เมื่อก่อนไม่มี พิธีการอะไรมากมายเหมือนเดี๋ยวนี ปัจจุบันมีการจัดการลอยกระทงสาย มีการเล่นแสง สี เสียง มีการแสดงศิลปวัฒนธรรมของมอญเพื่อเป็นการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเที่ยวด้วย (เฉลิมศักดิ์ ปาลา. สัมภาษณ์. 2551)

ประเพณีลอยกระทงนอกจากจะมีคุณค่าทางความเชื่อเรื่องการเคารพแม่น้ำแล้ว ประเพณีนี้ยังเป็นสีสันอย่างหนึ่งของการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด แสงสว่างของแสงเทียนในกระทง กับสายน้ำทำให้เกิดความสวยงาม และยังมิงงานรื่นเริงอื่นในเกาะเกร็ดที่ชาวมอญจัดขึ้น จึงเป็น ประเพณีที่มีนักท่องเที่ยวให้ความสำคัญและนิยมมาท่องเที่ยวกันอีกประเพณีหนึ่งของเกาะเกร็ด

2.7 ประเพณีการจุดลูกหนู

ลูกหนูเป็นดอกไม้เพลิงชนิดหนึ่ง ซึ่งชาวมอญใช้จุดศพพระสงฆ์ การจุดลูกหนูใน การปลงศพพระยังเป็นที่นิยมในหมู่ชุมชนมอญดั้งเดิม เนื่องจากชาวมอญเคารพนับถือพระภิกษุสงฆ์ ผู้ทรงศีลปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ การจัดพิธีอันเกี่ยวกับพระสงฆ์จะต้องกระทำด้วยความเคารพ มักไม่นิยม จุดดอกไม้จันทน์เผาศพพระภิกษุสงฆ์ด้วยมือตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นการไม่สมควรจึงใช้ลูกหนูจุดศพ ชาวมอญใช้เฉพาะการปลงศพเท่านั้นไม่นิยมใช้จุดฆราวาส ปราสาทเผาศพพระ พระสงฆ์จะไม่เผาเมรุ ร่วมกับฆราวาส จะต้องทำเมรุสำหรับเผาศพเฉพาะ อาจจะมีประรำ 4 เสา จนถึงปราสาท 1 - 9 ยอด และนิยมเผาไปกับศพ

เกาะเกร็ดมีชื่อเสียงมากโดยเฉพาะขนมมงคล เช่น หันตรา ฝอยทอง ทองหยอด เป็นต้น ส่วนกับข้าวอาหารคาวจะเป็น แกงมัสมั่น หมี่กรอบ ยาใหญ่ ข้าวแช่ จากการสืบประวัติดูน่าจะมาจากได้สูตรจากชาววังจริงๆ เนื่องในสมัย ร.5 ได้เสด็จเกาะเกร็ดเพื่อซ่อมบำรุงวัดปรมัยยิกาวาส และมีการทำอาหาร โดยให้ชาวบ้านเป็นลูกมือแม่ครัวจากวัง ชาวบ้านจึงได้สูตรการทำอาหารจากชาววังโดยแท้ และได้สืบทอดการทำอาหารให้บุตรหลานต่อกันมา และปัจจุบันที่ได้รับความนิยมอีกคือทอดมันหน่อเกลา นักท่องเที่ยววัยรุ่นคนรุ่นใหม่นิยมรับประทานกันมาก(พิศาล บุญผูก. สัมภาษณ์. 2551)

ด้วยกระแสของการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งจากที่เคยทำเพื่อบริโภคในครอบครัวเท่านั้น มาเป็นการทำเพื่อจำหน่ายมากขึ้น เป็นการสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว และเผยแพร่อาหารของชาวมอญให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป

การท่องเที่ยวก็มีส่วนทำให้ความรู้ด้านอาหารของชาวมอญที่เกาะเกร็ดไม่สูญหาย เพราะความนิยมทำให้มีการทำอาหารขายอยู่ทุกวัน โดยเฉพาะขนมมงคลมีขั้นตอนของการทำที่ยุ่งยาก และใช้ความประณีตในการผลิตออกมา เช่น ขนมจำมงกุฏ ทองเอก เสน่ห์จันทร์ ซึ่งจะมีไม่กี่ครอบครัวในเกาะเกร็ดที่ยังทำ และสิ่งเหล่านี้หาดูยาก แต่ที่เกาะเกร็ดยังมีให้เห็น อาหารของชาวมอญที่นี้ก็เป็นจุดขายของการท่องเที่ยวเกาะเกร็ดอย่างหนึ่งเช่นกัน (แสง สงวนนาม. สัมภาษณ์. 2551)

ถ้าหากอยากจะทำอาหารของมอญแท้ๆ ต้องมาเที่ยวเกาะเกร็ดในวันเสาร์ - อาทิตย์หรือวันหยุดนักขัตฤกษ์ วันธรรมดาไม่มีจำหน่ายเนื่องจากพ่อค้าแม่ค้าที่เป็นชาวมอญในเกาะแท้ๆ ไม่ทำเพราะไม่รู้จะไปขายให้ใคร คนในหมู่ 1 เค้าก็ทำกินเป็นประจำของเขาอยู่แล้ว (วัฒนา จันทร์หอมกุล. สัมภาษณ์. 2551)

อยากกิน อยากรู้วิธีทำละก็ต้องมาตอนที่ม้งงานพิธีการ พิธีกรรมต่าง ของชาวมอญในหมู่บ้าน เช่น งานแต่งงาน งานบวชหรืองานศพ ชาวบ้านจะมารวมตัวเหมือนลงแขกช่วยกันทำอาหาร เพราะส่วนใหญ่เจ้าภาพเองก็ชอบและต้องการที่รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีของมอญเอาไว้ โดยการสั่งเมนูอาหารที่เป็นของมอญ เช่น แกงมัสมั่น แกงมะดาต แกงบอนหรือขนมมอญต่างๆ. ใช้การเลี้ยงพระสงฆ์หรือเลี้ยงคนที่มาร่วมช่วยงาน (สำเร็จ แดงเฟื่อง. สัมภาษณ์. 2551)

จากการสัมภาษณ์เห็นได้ว่า อาหารมอญโบราณที่หารับประทานได้ยาก และหาคนทำได้ยากในท้องถิ่นอื่น แต่ชาวมอญที่เกาะเกร็ดยังทำเป็นปกติอยู่คือขนมมงคล เช่น จำมงกุฏ ทองเอก เสน่ห์จันทร์ เป็นต้น ข้าวแช่ หรืออาหารที่ทำจากหน่อเกลา อย่างทอดมันหน่อเกลา เป็นต้น สะท้อนให้เห็นว่าชาวมอญที่เกาะเกร็ดที่มีการสืบสานด้านการทำอาหารทั้งอาหารหวาน อาหารคาวนั้นมีส่วนสนับสนุนการท่องเที่ยวและเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้แวะเวียนมารับประทานอาหารที่หาได้ยากในปัจจุบัน

4. อาชีพเครื่องปั้นดินเผา

ชาวมอญเกาะเกร็ดนับจากอดีตเป็นต้นมาจะยึดอาชีพการทำเครื่องปั้นดินเผาเป็นหลัก และเป็นอาชีพที่เก่าแก่ติดตัวกันมาตั้งแต่อพยพมาจากพม่า คนมอญที่อพยพมาอยู่ที่เกาะเกร็ดมีอาชีพทำเครื่องปั้นดินเผาในเมืองมอญมาก่อน เมื่อได้เข้ามาในประเทศไทยเห็นดินเหนียวบริเวณเกาะเกร็ดเหมาะสมกับการทำเครื่องปั้นดินเผา จึงได้ทำเครื่องปั้นดินเผาตั้งเช่นที่เคยทำ จุดเริ่มต้นของการทำเครื่องปั้นดินเผาอยู่ที่หมู่ 1 ถึงหมู่ 7 คือ อยู่ระหว่างวัดปรมัยยิกาวาสถึงวัดไผ่ล้อม คนมอญเรียกหมู่บ้านนี้ว่า “กวานอาม่าน” ซึ่งแปลว่า หมู่บ้านช่างปั้น นับว่าเป็นอาชีพและเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านที่เก่าแก่ที่สุดของจังหวัดนนทบุรี มีมากมายหลายประเภทตั้งแต่โอ่งขนาดใหญ่ไปจนถึงกระปุกขนาดเล็ก ซึ่งโอ่งดินเผาขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทยอยู่ที่วัดปรมัยยิกาวาส ช่างปั้นชาวมอญมีความสามารถปั้นเครื่องปั้นต่างๆ ได้อย่างประณีตสวยงาม ทนทาน โดยเฉพาะการออกแบบประดิษฐ์ลวดลายและการสลักด้วยมือ เป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับของทางราชการ ดังจะเห็นได้จากภารกิจจังหวัดนนทบุรีเองได้นำรูปหม้อน้ำสลักลายวิจิตรของชาวมอญเกาะเกร็ด มาทำเป็นตราประจำจังหวัดนนทบุรีทุกวันนี้

เครื่องปั้นดินเผานับเป็นผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ของเกาะเกร็ด เป็นสินค้าที่สื่อสารให้คนนอกเกาะมีความสนใจ เพราะมีความเกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์มอญ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ชาติ ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงรัตนโกสินทร์ เป็นภูมิปัญญาที่ติดตัวมากับชาวมอญ เมื่อครั้งเสียเมืองและอพยพมาอยู่ที่เมืองไทย และเป็นอาชีพที่สืบทอดกันมานาน แล้วนำมาพัฒนาปรับปรุงให้มีความเหมาะสมกับยุคสมัยในเรื่องของการนำไปใช้ และรูปแบบของผลิตภัณฑ์ เช่น เป็นของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยว เครื่องตกแต่ง เป็นต้น (วัชรินทร์ โรจนพาณิชย์. สัมภาษณ์. 2551)

เกาะเกร็ดเรียกอีกชื่อว่า “กวานอาม่าน” คือ หมู่บ้านช่างปั้น และมีชื่อเสียงมาก ซึ่งในหลวงเคยเสด็จเมื่อครั้งมีพระยศเป็นพระเจ้าน้องยาเธอเสด็จพร้อมกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ได้เยี่ยมชมการทำเครื่องปั้นดินเผาของชาวมอญเกาะเกร็ด ปัจจุบันเครื่องปั้นดินเผาหม้อน้ำลายวิจิตรถูกนำไปเป็นตราประจำจังหวัดนนทบุรี ทำความภูมิใจให้กับชาวมอญเป็นอย่างยิ่ง (พระสุเมธมณี. สัมภาษณ์. 2551)

เครื่องปั้นดินเผา เป็นภูมิปัญญาที่ชาวมอญเกาะเกร็ดสืบทอดกันมานาน และมีการพัฒนาให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับวิถีปัจจุบัน เป็นสินค้าการท่องเที่ยวของชาวมอญเกาะเกร็ดอย่างหนึ่งที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะด้านลวดลาย สีสน เป็นของที่ระลึกที่นักท่องเที่ยวได้ซื้อหา ทำให้เกิดรายได้ต่อชาวมอญที่เกาะเกร็ด

ตอนที่ 3 วิถีชีวิตชาวมอญเกาะเกร็ดท่ามกลางกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยว

การศึกษาวิถีชีวิตชาวมอญเกาะเกร็ดครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิถีชีวิตชาวมอญเกาะเกร็ดนับจากปี พ.ศ. 2540 จนถึงปัจจุบัน และแบ่งประเด็นการวิเคราะห์ออกเป็นวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และวัฒนธรรม ดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ

1.1 รายได้ของชาวมอญชนเกาะเกร็ดได้จากการทำเครื่องปั้นดินเผา เดิมชาวมอญที่เกาะเกร็ดมีรายได้หลักจากการทำเครื่องปั้นดินเผาควบคู่กับการทำเกษตรกรรม โดยเครื่องปั้นดินเผาเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชุมชน คือ การทำเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งเกาะเกร็ดเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่สำคัญและมีพ่อค้ารับซื้อไปขายในทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ลักษณะเครื่องปั้นดินเผาที่เป็นเอกลักษณ์ของมอญเกาะเกร็ดจะมีลายและสีเครื่องปั้นดินเผาเป็นสีน้ำตาลแดงและแบบไม่เคลือบ จะเห็นได้จากร่องรอยเตาเผาจำนวนหลายเตา ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่ที่ชาวมอญทำขึ้นเป็นเครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น โอ่ง กระถาง ครก เปรียบเสมือนเป็นแหล่งอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาขนาดใหญ่ในภูมิภาคนี้ รายได้ส่วนใหญ่จึงมาจากการขายเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งชาวมอญแต่ละบ้านจะมีความถนัดไม่เหมือนกัน การทำเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพที่มีความเชื่อมโยงกับหลายอาชีพ เพราะมีขั้นตอนการผลิตที่ละเอียดอ่อนหลายขั้นตอน จึงทำให้เกิดอาชีพต่างๆ แยกจากกัน เช่น ช่างปั้น ช่างแกะสลัก ขนดิน เข้าเตา ออกเตา ทุกขั้นตอนจะมีการจ้างงานกัน จึงก่อให้เกิดรายได้และทำให้คนในชุมชนมีความผูกพันทางอาชีพ มีการส่งต่อผลผลิตให้กันและกัน จนถึงขั้นตอนสุดท้ายคือเจ้าของเตา

ชาวมอญเกาะเกร็ดมีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการค้าการขายมาแต่อดีตแล้ว คือ การขายเครื่องปั้นดินเผาของเกาะเกร็ดจะมีลักษณะเป็นการขายส่งให้พ่อค้าคนกลางเป็นส่วนใหญ่ แม้ว่าจะเป็นรายได้จะไม่มาก แต่เนื่องจากชาวมอญชอบเป็นคนที่ใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย มีการปลูกพืชผัก ผลไม้ ไร่รับประทานเองภายในเกาะ ชาวมอญเกาะเกร็ดยังไม่ต้องไปหาซื้อจากภายนอก จึงทำให้เศรษฐกิจของเกาะเกร็ดมีลักษณะอยู่อย่างพอมีพอใช้แบบเศรษฐกิจพอเพียง

ที่บ้านทำเครื่องปั้นดินเผามานาน เมื่อก่อน 3 โรงเตี๋ยนี้เหลือโรงเตี๋ย ทำอย่างอื่นไม่เป็น อีกอย่างก็ได้รับการสั่งสอนมาจากพ่อให้ทำ บ้านเป็นตั้งแต่หนุ่มยันแก่ คนมอญสมัยก่อนปั้นโอ่ง ครก หม้อน้ำของใช้ในบ้านไม่ได้ปั้นกระถาง ที่บ้านมีรายได้จากการปั้นโอ่งอย่างเดียว (หลี่ พิกุลทอง. สัมภาษณ์. 2551)

สมัยก่อนคนฝั่งปากเกร็ดยังข้ามฝากมาทำงานในเกาะเกร็ดเลย และในหนึ่งปีแต่ละครอบครัวจะเผาครั้งเดียว ซึ่งในหนึ่งเตาจะมีเครื่องปั้นหลายอย่าง โอ่ง อ่าง โถ กระถาง เป็นต้น รวมแล้ว 200 - 300 ใบ เผาครั้งเดียวกินเป็นปี เพราะเงินทองไม่ค่อยได้ใช้ ทำแต่พออยู่พอกินก็พอไม่แก่งแย่งกัน (เสริม ใจสว่าง. สัมภาษณ์. ,2551)

รายได้หลักของคนมอญสมัยก่อนก็มาจากเครื่องปั้นดินเผา นอกนั้นก็จะได้เล็กๆ น้อยๆ จากการทำสวน แต่มีสวนปลูกพืชไวกินเป็นส่วนใหญ่ ไม่ได้เป็นกอบเป็นกำเหมือนเครื่องปั้น ทำเสร็จก็มีนายหน้า หรือพ่อค้ามารับซื้อถึงที่จอดเรือรถกันตั้งแต่ท่าวัดปรมย์ยกาวาสถิงวัดฉิมพลีเลย สบายไม่พอขายอีกต่างหาก (ทองหล่อ จิวออก. สัมภาษณ์. 2551)

เครื่องปั้นดินเผาของเกาะเกร็ดเป็นอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้ และเป็นอาชีพที่ส่งผลถึงสภาพเศรษฐกิจของชาวมอญเกาะเกร็ดมาแต่อดีตเป็นเสมือนโรงงานอุตสาหกรรมที่มีการจ้างแรงงานมาก่อนที่การท่องเที่ยวจะเข้ามามีบทบาทต่อการพัฒนา เพียงแต่ยังเป็นระบบเศรษฐกิจที่เรียบง่าย ไม่แก่งแย่งแข่งขันกันสูง ไม่มุ่งเน้นปริมาณ และยังไม่พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความละเอียด สวยงาม วิธีการอย่างทุกวันนี้ และไม่มีการแข่งขันกันอย่างปัจจุบัน

เมื่อปี 2541 รัฐบาลมีนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อหารายได้เข้าประเทศ เกาะเกร็ดก็เป็นอีกพื้นที่หนึ่ง que การท่องเที่ยวเข้าไปมีบทบาทในการพัฒนา อาชีพเครื่องปั้นดินเผาได้มีบทบาทในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของเกาะเกร็ดอีกครั้ง เพราะเป็นสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของเกาะเกร็ด พัฒนาภูมิปัญญาดั้งเดิมจากการผลิตเพื่อใช้สอยในครัวเรือน มาเป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก เครื่องประดับ เน้นงานฝีมือ เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของเครื่องปั้นดินเผา กลุ่มเป้าหมายลูกค้า นักท่องเที่ยว นักธุรกิจ โรงแรม ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ

พัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะเกร็ดเกิดจากการรวมกันระหว่างอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผา (ภูมิปัญญาด้านเครื่องปั้นดินเผาเกาะเกร็ด) กับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว นำเอาวัฒนธรรม ประเพณี ศิลปะหัตถกรรม และอาหาร ตลอดจนสภาพภูมิทัศน์ของเกาะเกร็ด มาเป็นจุดขายดึงดูดนักท่องเที่ยว และร่วมกับการปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อพัฒนาเกาะเกร็ดให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยว ระบบสาธารณูปโภค ระบบน้ำ ไฟฟ้า ถนน การเดินทาง ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยต่อการท่องเที่ยว (วัชรินทร์ โรจนพาณิชย์. สัมภาษณ์. 2551)

เราต้องปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้ตรงความต้องการของนักท่องเที่ยว ไม่งั้นขายไม่ออก เพราะถ้าเป็นงานของคนมอญเกาะเกร็ดจริงๆ แล้วจะเป็นงานชิ้นใหญ่ๆ เป็นงานแฮนด์เมดที่มีราคาแพง เราก็ต้องทำให้เล็กลงเพื่อเป็นของที่ระลึกได้ ราคาถูกลง พกพาหรือทำให้นักท่องเที่ยวสามารถซื้อไปแล้วหิ้วสะดวก ไม่ใหญ่จนเกินไป (สุรัตน์ บัวหิรัญ. สัมภาษณ์. 2551)

การท่องเที่ยวเข้ามามีบทบาทในการสร้างเศรษฐกิจของชาวมอญเกาะเกร็ดมีหลายอย่างที่เปลี่ยนแปลงด้านอาชีพ ดังจะเห็นได้จากข้อมูลพื้นฐานของสำนักพัฒนาชุมชน (2544) ว่า เกาะเกร็ดมีอาชีพเครื่องปั้นดินเผามากที่สุด จำนวน 198 ครัวเรือน มีรายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ 216,429 ต่อปี เป็นต้น และเครื่องปั้นดินเผามีพัฒนารูปแบบจากผลิตเพื่อใช้สอยจำพวกโอ่ง ซาม มาเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาจำพวกของที่ระลึก และเครื่องประดับตกแต่ง เน้นความละเอียดความประณีตของผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา ตลอดจนมีการพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น และมีการประยุกต์

เปลี่ยนแปลงวัสดุอุปกรณ์ เช่น การใช้เตาไฟฟ้า และเตาแก๊สในการเผาเครื่องปั้นเพื่อให้ได้สีสม่ำเสมอ และควบคุมคุณภาพของสินค้าได้ นอกจากนี้ยังมีโครงการของรัฐบาลให้การส่งเสริมสนับสนุนผลิตภัณฑ์ OTOP ซึ่งเครื่องปั้นดินเผาของเกาะเกร็ดได้รับรางวัลหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ดีเด่น ทำให้ชื่อเสียงเรื่องเครื่องปั้นดินเผาของเกาะเกร็ดได้รับการยอมรับมากยิ่งขึ้น และมีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาศึกษาดูงานในพื้นที่มากยิ่งขึ้น

1.2 อาชีพค้าขาย

ชาวมอญที่เกาะเกร็ดมีการประกอบอาชีพค้าขายจำนวนมาก หลังจากการท่องเที่ยวเข้ามาพัฒนาให้เกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยว จึงเกิดการประกอบอาชีพค้าขายขึ้นเป็นจำนวนมาก สินค้าที่ค้าขายส่วนหนึ่ง คือ เครื่องปั้นดินเผาจำพวกของที่ระลึก เครื่องประดับตกแต่ง และสินค้าประเภทอาหารก็เป็นส่วนเสริมสร้างเศรษฐกิจของเกาะเกร็ดเช่นเดียวกับเครื่องปั้นดินเผาเช่นกัน เพราะชาวมอญเกาะเกร็ดมีความสามารถทำ เช่น ขนมไทย โดยเฉพาะขนมมงคล ข้าวแช่ ทอดมัน หน่อกะลา กลายเป็นสินค้าจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวจากเดิมที่เป็นเพียงอาหารตามเทศกาล เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้าไปในเกาะทำให้มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเข้ามาเที่ยวทำให้อาหารประเภทต่างๆ ของชาวมอญกลายเป็นสินค้าที่สามารถช่วยชาวบ้านได้จำหน่ายสร้างรายได้ให้กับครอบครัว มีการจัดหน้าบ้านให้เป็นร้านค้า โดยเฉพาะร้านขายกาแฟและเครื่องดื่ม ชาวเกาะเกร็ดส่วนใหญ่จะมีร้านจำหน่ายสินค้าอยู่บ้านใต้ถุนบ้านหรือหน้าบ้านของตนเอง บ้านไหนถนัดทำอาหารก็ขายอาหาร น้ำ บ้านไหนทำเครื่องปั้นดินเผาก็ขายเครื่องปั้นดินเผา ในช่วงที่มีการประชาสัมพันธ์เกาะเกร็ดใหม่ๆ หรือปีการท่องเที่ยว (Amazing Thailand) ทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น

ในยุคประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวใหม่ๆ นั้น ร้านค้าจะขายของดีกว่า 4,000 - 5,000 บาท และสำหรับร้านค้าขนาดใหญ่ๆ ขายได้ถึงวัน 10,000-20,000 บาท ต่อวัน นับว่าเป็นช่วงที่เฟื่องฟูของเกาะเกร็ด เพราะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพิเศษ ใกล้กรุงเทพฯ มีธรรมชาติแม่น้ำน้ำเรือได้เดินทำบุญไหว้พระได้ และอาหารการกิน มีความพร้อมทุกอย่างที่เกาะเกร็ดทำให้มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก (เฉลิมศักดิ์ ปาลา. สัมภาษณ์. 2551)

คนแก่มีรายได้ มีอาชีพ ขายของได้ เช่น ป้าเวียงขายข้าวเหนียวปากหม้อขายข้าวแกงได้ แม้จะไม่มีร้านแต่ไชร้กับข้าวไว้หน้าบ้านอย่างเดียว คราวอยู่ในบ้านลูกค้าก็มาสั่งกันมาก เข้ามาก็นั่งกันเป็นแถว ไม่ต้องขายแพงเพราะทำอยู่กับบ้าน ชีวิตสนุกและมีความสุข แม้จะแก่ก็ยังหารายได้ให้กับตัวเองได้ (วิวัฒนา จันทรหอมกุล. สัมภาษณ์. 2551)

แรกๆ ที่มีคนเริ่มขายทอดมันหน่อกะลา ยังไม่ค่อยมีใครกล้ากินเพราะนึกว่าเอากะลามะพร้าวมาทำ ต่อมาเริ่มขายดีขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากมีการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวชอบเพราะแปลกดี จริงๆ ไม่แปลกอะไรเลยแต่ที่อื่นเค้าไม่ทำกัน ร้านขายกาแฟเหมือนกันมีเกือบ 20 ร้านรอบๆ เกาะ ขายดีเพราะอากาศร้อนมัน (พระสุเมธมณี. สัมภาษณ์. 2551)

วันเสาร์ - อาทิตย์ คนแก่ชาวมอญเกาะเกร็ดออกมา นั่ง ยืน ดูนักท่องเที่ยว บางคนสามารถทำอาหารขาย เช่น ข้าวแกง ทอดมัน ขนม น้ำผลไม้ มีร้านค้าเรียงรายตามถนนเพราะร้านค้าส่วนใหญ่จะใช้บ้านของตัวเองเป็นสถานที่จัดจำหน่ายสินค้า ทำให้บ้านชาวบ้านที่มีอายุแต่ยังมีความสามารถทำกับข้าว หรือขนมไทยๆ ก็สามารถทำสินค้าตามที่ถนัดออกวางขายหน้าบ้านได้ ทำให้ชาวมอญที่มีอายุมากไม่เหงา และสามารถหารายได้ให้กับตนเอง ชีวิตมีความสุขเพราะมีกิจกรรมให้ทำอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ยังมีการค้าขายสินค้าอื่นๆ เสื้อผ้าสำเร็จรูป ของที่ระลึกที่นำมาจากภายนอกเกาะ มาจำหน่ายภายในเกาะเกร็ดอีกด้วย ตลอดจนการให้บริการนักท่องเที่ยว เช่น ให้บริการเรือเช่า จักรยานให้นักท่องเที่ยวเช่า เป็นต้น การท่องเที่ยวจึงเป็นกลไกในการสร้างอาชีพและรายได้ให้เกิดขึ้นในเกาะเกร็ด

วันเสาร์ - อาทิตย์ จะเห็นบรรดาคนแก่ที่เมื่อก่อนชอบนอนดูโทรทัศน์ ทำงานบ้านเล็กๆ น้อยๆ เต็มวันออกมา นั่ง ยืน เดิน ดูนักท่องเที่ยวที่เกาะ ส่วนใหญ่บอกเป็นเสียงเดียวกัน มันดี๊ดีกั๊ก ไม่เหงา ไม่เจียบ และยังค้าขายสิ่งของเล็กๆ น้อยๆ เพื่อเป็นรายได้ได้อีก (ณรงค์ฤทธิ์ บุญลอย. สัมภาษณ์. 2551)

เกษียณอายุมาไม่รู้จะทำอะไร ก็เปิดร้านขายของชำเล็กๆ ตั้งใจจะขายให้กับคนในเกาะเท่านั้น แต่บังเอิญโชคดีที่เปิดเกาะให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว วันเสาร์ - อาทิตย์ก็ได้ขายให้กับนักท่องเที่ยว รายได้ก็ยังสามารถเหลือกำไรส่งหลานเรียนจนจบปริญญาตรีได้ (สินีนันท์ สุวรรณปิณฑะ. สัมภาษณ์. 2551)

เป็นคนอ้างทองมาแต่งงานกับคนมอญที่หมู่ 1 นี้เกือบ 25 ปี เปิดร้านขายของที่ระลึกมาตั้งแต่แต่งงานใหม่ๆ ขายไม่ดีไม่ค่อยมีคนมาเที่ยวเพราะ ตอนนั้นเกาะเกร็ดยังไม่เป็นที่รู้จักมากเท่าใด คนภายนอกก็รู้ว่าเกาะเกร็ดมีแต่เครื่องปั้นดินเผา จนมาระยะหลังที่มีการเปิดเกาะเป็นแหล่งท่องเที่ยว รายได้ดีดีต้องไปซื้อของทุกวันพุธและศุกร์ รับของนอกเกาะมาขาย รวมทั้งเครื่องปั้นดินเผาฝีมือคนในเกาะ หมู่ 1 เองก็ยังมีโรงงานเครื่องปั้นดินเผาอยู่หลายโรง ปัจจุบันโรงงานหลายโรงก็เปิดโรงงานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวไปในตัว อีกอย่างตั้งแต่ย้ายสนามบินจากดอนเมืองไปสุวรรณภูมิ ยอมรับว่าชาวต่างชาติมาเที่ยวเกาะน้อยลง เนื่องจากบริษัททัวร์ที่รับนักท่องเที่ยวจากสนามบินดอนเมือง สามารถจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวที่เกาะก่อนจะไปพำนักหรือสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงต่อไปได้เพราะใช้เวลาจากสนามบินดอนเมืองมาเกาะเพียง 20 นาทีเศษเท่านั้น แต่พอทุกเครื่องไปลงที่สนามบินสุวรรณภูมิเขาเลือกที่จะไปพำนักต่อเลยสะดวกกว่า อย่างไรก็ตามรายได้ก็ไม่ได้น้อยลงมากนัก เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวชาวไทยเองเข้ามาเที่ยวที่เกาะทดแทนมากขึ้น และยังไม่ได้มาเที่ยวอย่างเดียว นักท่องเที่ยวที่เป็นคนไทยจะใช้เงินมากกว่าชาวต่างชาติเสียอีก คนไทยซื้ออย่างไม่คิดมาก อยากได้ซื้อเลย ต่อนิดต่อน้อย แต่ก็เอา วันเสาร์ - อาทิตย์จะเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยเสียส่วนใหญ่ (ณภัทสรณ์ ธนพรอิศรานนท์. สัมภาษณ์. 2551)

ตอนนี้ที่กำลังได้รับความนิยมในหมู่นักท่องเที่ยวคือ การขี่จักรยานชมทิวทัศน์รอบเกาะ ค่าเช่าไม่แพง แต่ถ้าวันเสาร์ - อาทิตย์ ค่อนข้างจะไม่สะดวกเพราะนักท่องเที่ยวเดินมาก หลบหลีกลำบาก ส่วนการนั่งเรือชมทิวทัศน์รอบเกาะในวันหยุดต่างนักชัตตฤกษ์ต่างๆ ก็ต้องเข้าคิวรอเหมือนกัน เพราะจะมีเรือออกทุกชั่วโมงละ ถ้าหน้าเทศกาล เช่น สงกรานต์ วันหยุดยาวๆ การออกเรือเวลาจะเลื่อนเรื่อย ๆ เช่น พอคนเต็มก็ออก (สินีกันย์ สุวรรณปิณฑะ. สัมภาษณ์. 2551)

1.3 อาชีพโฮมสเตย์

โฮมสเตย์เป็นอาชีพใหม่ที่เกิดขึ้นในกระแสการท่องเที่ยวเข้ามามีบทบาทในเกาะเกร็ด เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในกลุ่มที่ต้องการสัมผัสกับวิถีชีวิตของเกาะเกร็ด ทั้งที่เป็นชาวไทย และชาวต่างประเทศ ปัจจุบันในหมู่ 1 มีโฮมสเตย์อยู่แห่งเดียวแต่หมู่อื่นๆ มีหลายแห่ง อาจเป็นเพราะสถานที่ไม่อำนวยและไม่มีคนนิยมสร้าง

คุณแม่ให้ที่บนเกาะ ผมไม่รู้จะทำอะไรก็ปลูกเรือไทยเอาไว้เพื่อมาพักผ่อน แต่พอสร้างเสร็จผมก็ไม่ค่อยได้มาอยู่เพราะต้องคอยดูแลพ่อกับแม่บ้าน ๆ เข้ามีเพื่อนบ้าง ญาติบ้างมาขอพัก ก็เลยเกิดไอเดียทำโฮมสเตย์ บ้านผมนี่เป็นเจ้าแรกในหมู่ 1 นะ หมู่อื่น ๆ เค้ามีมาก่อนนานแล้ว ก็พออยู่ได้ เพราะเราไม่ได้เน้นในเรื่องของเงินทอง เน้นความสัมพันธ์กันมากกว่า (รัตพล. สัมภาษณ์. 2551)

ในหมู่อื่นๆ โฮมสเตย์ส่วนใหญ่จะเป็นชาวต่างชาติมาพัก หรือไม่ก็เป็นนักศึกษาที่มาทำวิจัย มาศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเกาะเกร็ด เพราะคนกรุงเทพฯ ส่วนใหญ่จะไปกลับและต้องเป็นนักท่องเที่ยวที่สนใจวิถีชีวิตชาวบ้านจริงๆ เพราะไม่ได้สะดวกสบายเหมือนโรงแรม แต่จะชอบบรรยากาศ ความเป็นธรรมชาติของชุมชนที่นี้มากกว่า (สุรัตน์ บัวหิรัญ. สัมภาษณ์. 2551)

จากการศึกษาวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจของชาวมอญเกาะเกร็ด พบว่า การท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นข้อดีเนื่องจากทำให้ชาวมอญมีอาชีพและรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยว ทั้งขายเครื่องปั้นดินเผา อาหาร ขนมไทย ข้าวแช่ น้ำ และอื่นๆ ผู้เฒ่าผู้แก่มีงานทำ รายได้เพิ่มขึ้น แม้จะมีทั้งช่วงเฟื่องฟูและซบเซาบ้างผันแปรตามเศรษฐกิจของประเทศ แต่ไม่ส่งผลกระทบต่อชาวมอญที่เกาะเกร็ดมากนัก เพราะชาวมอญที่เกาะเกร็ดค้าขายไม่ได้มุ่งเน้นกำไรมากจนเกินไป แต่ให้มีงานทำไปเรื่อยๆ และทำงานอยู่กับบ้านทำให้ต้นทุนในการผลิตจึงไม่สูง ส่วนใหญ่เป็นธุรกิจในครัวเรือนจึงไม่ได้ใช้ต้นทุนสูง มีความเสี่ยงไม่มาก

2. ด้านสังคม

วิถีชีวิตด้านสังคมของชาวมอญเกาะเกร็ดท่ามกลางกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยว แ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ประเด็น คือ ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน และระบบครอบครัวและเครือญาติ ดังนี้

2.1 ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ชาวมอญที่เกาะเกร็ดโดยเฉพาะหมู่ที่ 1 นี้ มีความสัมพันธ์กันดี ในหมู่บ้านจะรู้จักกันหมด ส่วนใหญ่เป็นญาติพี่น้องกัน ชาวมอญเกาะเกร็ดมีชีวิตที่เรียบง่ายพอเพียง และศรัทธาในพระพุทธศาสนา กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัดจะมีช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ชาวบ้านจะรู้จักกันหมดในแต่ละหมู่บ้าน เมื่อมีประเพณีสำคัญๆ เช่น ประเพณีสงกรานต์ ชาวมอญมีการนำสิ่งของเพื่อแสดงถึงความเคารพต่อญาติผู้ใหญ่หรือบุคคลที่ให้ความเคารพนับถือ ช่วยกิจกรรมทางวัดร่วมกัน รวมกลุ่มกันทำข้าวแช่ เพื่อไปถวายพระสงฆ์ที่วัด และจะแบ่งข้าวแช่กันรับประทานด้วยกันที่วัด อย่างไรก็ตามปัจจุบันเมื่อมีการเปิดร้านค้าจำนวนมาก การช่วยเหลือกิจกรรมส่วนรวมที่น้อยลง กล่าวคือ ในอดีตถ้าเป็นเทศกาลสงกรานต์จะหยุดงานทุกคนจะช่วยงานกันที่วัด หรือมีการเล่นด้วยกัน ซึ่งปัจจุบันอาจจะส่งตัวแทนของบ้าน ตัวแทนของครอบครัว หรือช่วยเหลือในรูปแบบของบริจาคเงินแทนตัวเอง เพราะให้ความสำคัญกับการค้าขายมากกว่า หรือไปร่วมกิจกรรมในระยะเวลาสั้นๆ เป็นต้น การช่วยเหลือซึ่งกันและกันก็ยังมีอยู่แต่ในวันจะน้อยลงเรื่อยๆ เพราะจะให้ความสำคัญในการทำมาหากินส่วนตัวมากขึ้น เห็นแก่ตัวเพราะเพิ่มขึ้น มุ่งการทำงานที่เห็นตัวเงินมากกว่าความร่วมมือ ความสามัคคี มีการเสียสละเพื่อส่วนร่วมน้อยลง

นอกจากนี้ยังพบว่า ชาวบ้านมีความสัมพันธ์ด้วยการรวมกลุ่ม เช่น รวมกันจัดตั้งสหกรณ์ เพื่อรวมเงินกันเป็นทุนในการกู้ยืม เพื่อประกอบกิจการของสมาชิกเอง หรือรวมกลุ่มเพื่อทำขนมทำข้าวแช่ และทำเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

ที่อยู่กันอย่างพี่น้อง ยังพึ่งพาอาศัยได้เหมือนเดิม แต่เวลาที่มีให้กันอาจจะน้อยลงไปบ้างแล้วแต่ครอบครัว เพราะแต่ละคนก็ต้องแยกย้ายกันไปทำมาหากิน จะว่าเห็นแก่ตัวก็ไม่ใช่ เพราะทุกคนทุกครอบครัวก็มีธุรกิจหรือภาระเป็นของตัวเอง แต่พอมีเทศกาลหรืองานบุญก็รวมตัวกัน ถ้าจะให้เห็นกันง่ายก็คือ ทุกวันพระ เวลาที่ไปใส่บาตรจะมีคนไปวัดในวันพระเยอะ เรียกว่าจะหาตัวหรือติดต่อกับคนที่รู้จักไปวัดวันพระเจอแน่ (สินีกันย์ สุวรรณปิณฑะ. สัมภาษณ์. 2551)

การท่องเที่ยวส่งผลดีทางเศรษฐกิจเพราะคนมีอาชีพ และมีรายได้ แต่ทางตรงข้ามความสามัคคีความร่วมมือในชุมชนมีน้อยลง เห็นได้จากประเพณีสงกรานต์ในอดีตทุกคนทุกครอบครัวจะต้องมาร่วมขบวนแห่มีความครึกครื้นแต่ปัจจุบันมีว่แต่ทำมาหากิน เพราะนักท่องเที่ยวมาก ทำให้คนเห็นแก่ตัวมากขึ้น (ภาคภูมิ เทียงอ้า. สัมภาษณ์. 2551)

ชุมชนไม่ค่อยมีความรุนแรงในเรื่องของการแยกกลุ่ม ระบบเครือญาติยังมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เพราะคนมอญมีนิสัยกลัวบาปกรรม แต่การเสียสละร่วมกัน ทำกิจกรรมส่วนรวม อาจจะน้อยลงกว่าเดิม เพราะในช่วงเทศกาล เช่น สงกรานต์ เป็นช่วงเวลาที่ต้องทำรายได้ได้ดี เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ก็เป็นไปตามกระแสสังคมภายนอก การท่องเที่ยวก็มุ่งเน้นเศรษฐกิจ ถ้าจะรวมญาติกันที่ก็คงจะเป็นตอนมีงานบุญ งานกุศลต่างๆ นั่นแหละ (หลี่ พิกุลทอง. สัมภาษณ์. 2551)

ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเกาะเกร็ดมีหลักการแบ่งชุมชนตามความรู้สึกของชาวบ้านเอง เช่น การอยู่ใกล้วัดปรมย์ยิกาวาส ชาวมอญส่วนใหญ่ในเกาะใช้คลองและวัดเป็นที่แบ่งหมู่บ้าน หรือการเรียกบ้านบน บ้านล่าง ทั้งนี้ก็มีผู้ใหญ่บ้านก็คนเดียว กำนันคนเดียว เวลามีนงานบุญ ก็มารวมตัวกัน คนมอญจะอยู่กันแบบเครือญาติ มีอะไรก็แบ่งกันกินแบ่งกันใช้

การเรียกบ้านบน - บ้านล่าง ของชาวหมู่ 1 ก็ไม่มีอะไรมาแบ่งแยก มันเป็นการนำชื่อจากเมืองมอญ มาตั้งชื่อและแบ่งตามหมู่บ้านเท่านั้น วิถีชีวิต ความเป็นอยู่เหมือนเดิม ถามว่าเราจะไม่เรียก บ้านบน - บ้านล่างได้ไหม ก็ไม่ได้เพราะมันเป็นการเรียกกันมาตั้งแต่อยู่เมืองมอญ มันเรียกว่า เป็นความรู้สึกก็ได้ เป็นประเพณีก็ได้ จะเรียกกันเอง รู้กันเอง ขนบธรรมเนียมก็ไม่ได้แตกต่างกัน เหมือนกันทุกอย่าง (พระสุเมธมณี. สัมภาษณ์. 2551)

ความจริงไม่ได้แบ่งแต่เพราะหมู่ 1 เป็นหมู่ใหญ่มีอาณาเขตที่ติดวัดทั้งหัวเขตและท้ายเขต ชาวมอญ ส่วนใหญ่ในเกาะนิยมใช้คลองและวัดเป็นที่แบ่งหมู่บ้านมาตั้งแต่สมัยโบราณ แล้วก็มีสองวัดชาวบ้าน จึงแบ่งกันไปแต่ละวัด ใครบ้านใกล้อยู่วัดไหนก็จะไปทำบุญวัดนั้นถือเอาความสะดวกเป็นที่ตั้ง แต่เวลามีนงานบุญก็จะมารวมตัวกัน (ทองหล่อ จิวออก. สัมภาษณ์. 2551)

นับจากที่มีการท่องเที่ยวเข้ามามีบทบาทต่อวิถีชีวิตชาวมอญเกาะเกร็ดได้เปลี่ยนไปมากพอสมควร การช่วยเหลือแบ่งปันกันเฉพาะเครือญาติที่มีความสนิทกันเท่านั้น ถ้าเป็นเมื่อก่อนที่จะมีการพัฒนาการท่องเที่ยวจะเข้ามามีอิทธิพลในชุมชนเกาะเกร็ดชาวบ้านจะมีการเสียสละเพื่อส่วนรวมมากกว่าปัจจุบัน เช่น งานศพก็ไปนอนค้างที่บ้านที่มีงานศพอยู่เป็นเพื่อนกันทั้งบ้าน หรือ การที่หมู่ 1 แบ่งเรียก บ้านบน บ้านล่าง ก็ไม่ได้ทะเลาะกัน แต่จากการศึกษาสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์กัน เช่น งานสงกรานต์บ้านบนกับบ้านล่างก็จะมีโรงทานเป็นของตัวเอง

หมู่ 1 ถ้าจะแบ่งเรียก บ้านบน บ้านล่าง ก็ไม่ได้ทะเลาะกันนะ แต่ว่าเรียกกันแบบนี้แบ่งกัน อย่างนี้มานานแล้ว ตั้งแต่ปี 2500 ก็ไม่รู้ใครเป็นคนต้นคิดในการแบ่ง จำความได้ก็แบ่งอยู่แล้ว การไปมาหาสู่กันก็ปกติไม่เหมือนว่าจะมีการเรียกแยกบ้านบนบ้านล่างเพราะความเป็นญาติๆ กัน แต่ก็ยังอยู่ในหมู่ 1 เหมือนเดิม ถึงเวลามีนงานประเพณีของหมู่ทุกคนก็รวมตัวกันทำกิจกรรมร่วมกัน ถึงแม้ว่าจะไม่มีเทศกาลงานบุญต่าง ๆ เช่น งานบวช งานแต่งงาน ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ชาวบ้าน ก็จะแจ้งกันให้ทราบเพราะจริง ๆ แล้วก็ญาติๆ กันทั้งนั้น (สินีกันย์ สุวรรณปิณฑะ. สัมภาษณ์. 2551)

บ้านล่างจะเรียกชื่อโรงทานว่า "มิตรสัมพันธ์" บ้านบนจะมีโรงทานเรียกว่า "ดาวสำราญสามัคคี" จะมีการเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันในเทศกาลต่างๆ ยกตัวอย่าง เช่น การทำข้าวแช่ เมื่อถึงเวลาทำข้าวแช่ จะเริ่มทำที่บ้านล่างโดยมีการเรียกรอเงินในหมู่ 1 ทั้งหมด แต่ละบ้านจะให้เงินช่วยเหลือเท่าไรก็ได้สุดแท้แต่กำลัง แล้วนำเงินมาจัดซื้อเครื่องทำข้าวแช่ ส่วนมากจะเริ่มเตรียมของตั้งแต่

วันที่ 13 เมษายนของทุกปี เมื่อซื้อมาเสร็จก็จะลงมือช่วยกันทำตลอดวัน จนกระทั่งถึงเช้าวันที่ 14 เมษายน ก่อนแจกจ่ายให้ทุกบ้าน หลังจากนั้นจะมีการตั้งขบวนแห่หน้าข้าวแช่แห่ไปถวายพระที่วัด โดยเริ่มตั้งขบวนจากโรงงานของบ้านล่างแห่มาสมทบกับขบวนแห่ที่โรงงานของบ้านบน จากนั้นก็แห่ไปยังจุดหมายคือที่วัดปรมย์ยิกาวาส ช่วงที่แห่พวกที่ดูแลการทำข้าวแช่ก็จะทำการแจกข้าวแช่ให้กับทุกบ้าน หลังๆ ส่วนมากคนในหมู่บ้านทั้งบ้านล่าง บ้านบนจะส่งตัวแทนมารับจนครบเอง ถือเป็นประเพณีปฏิบัติสืบต่อกันมานานของชาวเกาะเกร็ดหมู่ที่ 1 ที่เหลือนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในวันนั้นก็จะได้ชิมข้าวแช่ฟรีด้วย (ปาริชาติ แดงเฟื่อง. สัมภาษณ์. 2551)

นอกจากนี้ในเกาะเกร็ดไม่ได้มีชาวมอญอาศัยเพียงกลุ่มเดียว แต่ยังมีกลุ่มชนที่นับถือศาสนาอื่น ๆ อิสลาม คริสต์ วัดไทย วัดมอญ ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษอีกอย่างหนึ่งคือชาวมอญจะสามารถอยู่ร่วมกับกลุ่มชนเชื้อสายอื่นๆ ได้อย่างกลมกลืนและไม่มีความขัดแย้งกัน

2.2 ระบบครอบครัวและเครือญาติ

ด้วยกระแสการพัฒนาที่ผ่านมามีการให้ความรู้ด้านการคุมกำเนิด การให้การศึกษา ทำให้ระบบครอบครัวและเครือญาติของชาวมอญเกาะเกร็ด ทำให้จำนวนสมาชิกในครอบครัวมีน้อยลงกว่าเดิม ส่วนมากจะมีบุตร 1 - 2 คน เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งก่อนที่การท่องเที่ยวจะมามีบทบาทในเกาะเกร็ด จะมีลูกหลานของมอญเกาะเกร็ดที่มีการศึกษาสูงออกไปประกอบอาชีพนอกเกาะ บางส่วนก็ไปมีครอบครัวอยู่ห่างจากพ่อแม่ในลักษณะของการเป็นราชการ ส่วนหนึ่งก็ทำงานตามย่านอุตสาหกรรมบ้าง ทำให้ห่างเหินกัน แต่วันหยุดชาวมอญจะกลับมาเยี่ยมพ่อแม่ที่เกาะเกร็ด เมื่อเกาะเกร็ดถูกพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาจำนวนมาก ทำให้วัยรุ่นคนมอญรุ่นใหม่ปรับแนวความคิดตนเอง เช่น ไม่สนใจรับราชการ เรียนจบแล้วกลับบ้านประกอบอาชีพค้าขายเป็นนายตนเอง เพราะที่เกาะเกร็ดสามารถสร้างอาชีพและรายได้ได้ด้วยตัวเอง เป็นต้น ทำให้ชาวมอญมีความผูกพันกับครอบครัวและเครือญาติ และเมื่อมีงานเทศกาลสำคัญๆ เช่น งานสงกรานต์ งานบุญต่างๆ ชาวมอญเกาะเกร็ดจะกลับมาแสดงความเคารพ ความกตัญญูต่อพ่อแม่ ความอบอุ่นของครอบครัวชาวมอญที่เกาะเกร็ดจึงเป็นจุดแข็งตลอดไม่เปลี่ยนแปลง

คนมอญในเกาะจะอยู่กันแบบรวมญาติ เช่น ตระกูลของเราจะเป็นตระกูลใหญ่ตระกูลหนึ่งในหมู่ 1 (ขึ้นพื้นที่กับแดงเฟื่อง) มีพี่น้องมากเรียกได้ว่าถ้าลงจากสะพานวัดปรมย์ยิกาวาสแล้วเดินเลี้ยวซ้ายตั้งแต่เดินลงสะพานไปละก็เตรียมยกมือพนมมือไว้ได้เลยเพื่อน ๆ เคยล้อว่า เฮ้ย ! คราวหน้านะหล่อรูปพนมมือมาด้วยเลยจะได้ไม่ต้องยกมือไหว้บ่อย ๆ ญาติเยอะจริงเมื่อมีมือ ครอบครัวและคนในตระกูลก็จะอยู่กันอย่างง่าย ๆ เพราะบ้านใกล้ติดกัน มีการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างคนในตระกูลและกับคนในชุมชน ถ้าเป็นเวลาปกติอาจจะไม่ค่อยได้เจอหน้ากันเท่าไร แต่พอมีงานหรือหน้าเทศกาลก็จะมารวมตัวเจอกันซะที เพราะมีบางคนที่ตั้งงานแล้วออกไปอาศัยอยู่ที่อื่นก็มี (อรารีย์ โยธินปรีทัศน์. สัมภาษณ์. 2551)

แม้ว่าเตี้ยวนี้ระบบเครือญาติมอญแต่งกับมอญแทบจะไม่มีเหมือนมอญรุ่นเก่าเพราะสังคมเปลี่ยนไป ส่วนมากเป็นลูกหลานมอญที่เกิดในเมืองไทยทั้งสิ้น ยิ่งมีการพัฒนาเข้ามาทำให้คนมอญที่ส่งลูกหลานไปเรียนหนังสือนอกเกาะโดยเฉพาะหมู่ 1 มีการทำงานนอกเกาะได้รู้จักกับบุคคลภายนอกมากขึ้น ก็เริ่มที่จะแต่งงานกับคนนอกมากขึ้น ความเป็นคนมอญก็หายไปบ้าง เป็นมอญรุ่นใหม่ แต่ก็ยังยึดระเบียบแบบแผนการดำรงชีวิต และการดำเนินชีวิตในแบบมอญผสมไทย เนื่องจากได้รับการสั่งสอนจากพ่อแม่ ปู่ย่าตายายอยู่ (ปาริชาติ กสิพุล. สัมภาษณ์. 2551)

ชาวมอญที่นี่แม้ว่าจะไปทำงานที่ไกลบ้าน ถึงเวลาเทศกาลสำคัญทุกครอบครัวจะให้ความสำคัญเหมือนเดิม ทำบุญร่วมกัน ตักบาตรด้วยกัน จะกลับมาเยี่ยมเยียนอยู่เสมอทำให้ระบบครอบครัวมีความอบอุ่นไม่เคยเปลี่ยนแปลงเลย (มะลิ พิกุลทอง. สัมภาษณ์. 2551)

อาศัยอยู่ที่เกาะมาเกือบ 30 ปี เรียกว่ากลายเป็นคนมอญแล้วก็ได้ เพราะได้สามีเป็นมอญ การปฏิบัติตัวก็ต้องเป็นมอญ วันพระต้องไปวัด ใส่บาตรทุกเช้า เคารพผู้ใหญ่ คนมอญเคร่งแบบแผนประเพณีมาก มากจนสามารถพูดได้ว่ากลายเป็น คนมอญเรื่องมากเลย แต่ก็เป็นเรื่องในทางที่ดี คนที่นอบน้อม รักพี่รักน้อง เอาใจใส่ทุกเรื่อง หัวบ้านท้ายบ้านต้องรู้จักเรื่อง อะไรใหม่เข้ามาในหมู่บ้าน หรืออะไรที่เก่าแล้วเค้าก็จะดูแล ทำให้เรามีความรู้สึกว่าอยู่ที่นั่นแล้วอุ่นใจ ไปไหนก็แล้วแต่อยากกลับบ้าน อยากกลับมาเกาะสบายใจ (ณภัทสรณ์ ธนพรอิศรานนท์. สัมภาษณ์. 2551)

2.3 ค่านิยมและความเชื่อ พบว่าค่านิยมและความเชื่อมีชาวมอญเกาะเกร็ดยังคงอยู่ แม้ว่ากระแสการท่องเที่ยวจะเข้ามามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต แต่ชาวบ้านที่นี่ก็ยังคงดำรงไว้ซึ่งค่านิยม โดยเฉพาะชาวมอญที่เกาะเกร็ด ยังมีค่านิยมที่ดีต่อพระพุทธศาสนา ในความเคารพศรัทธาต่อพระสงฆ์ ดังนั้นพระสงฆ์ก็จะเป็นพระที่เคร่งครัดด้านวินัยอย่างมาก ผู้เฒ่าผู้แก่ยังมีค่านิยมไปวัด โดยเฉพาะวันพระ และพระก็จะมีการสวดเป็นภาษามอญทุกวันพระ

ความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษ ผีบ้านผีเรือน ชาวมอญที่เกาะเกร็ดยังคงมีความเชื่อถือสิ่งเหล่านี้ โดยเฉพาะการเคารพต่อเจ้าพ่อเกษแก้วไชยฤทธิ์ แม้ว่าจะมีความเจริญขึ้น แต่ไม่ได้ละเลยกับสิ่งที่มองไม่เห็นเหล่านี้ จึงมีการจัดทำพิธีเช่นไหว้ทุกปีในวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 6 ที่หน้าศาลเจ้าพ่อหรือศาลเจ้าพ่อเกษแก้วไชยฤทธิ์ พิธีกรรมเริ่มจากช่วงเช้านิมนต์พระสงฆ์ทำบุญช่วงเช้า ชาวบ้านแต่ละครอบครัวก็นำของมาเช่นไหว้ เครื่องเช่นไหว้ประกอบด้วย ขนมต้มขาว ขนมต้มแดง กล้วยน้ำว่าข้าวสุก ไข่ต้ม เมื่อถึงเวลาเย็นก็จะมีการรำถวายเจ้าพ่อผ่านร่างทรง

การรำเจ้า เป็นอีกความเชื่อที่ชาวมอญเกาะเกร็ดยังมีวิถีที่ผูกพันถึงทุกวันนี้ เพราะชาวมอญเชื่อว่า การรำเจ้าของชาวมอญ จะทำให้จิตใจของชาวบ้านกล้าแกร่ง จิตใจหนักแน่นที่จะใช้ชีวิตอย่างเป็นสุข และได้ร่วมทำบุญ เป็นการเดือนสติชาวบ้านในการประพฤติปฏิบัติตน ละทิ้งสิ่งไม่ดี ทำแต่ความดีที่เป็นสิริมงคลแก่ชีวิต เพื่อให้ชีวิตและครอบครัว และชุมชนมีแต่ความสุข การรำเจ้าจะจัดขึ้นในช่วงหลังสงกรานต์ กล่าวคือ เมื่อกิจกรรมต่างๆ ของงานสงกรานต์จบลง ก็จะเป็นการรำเจ้าต่อ

สงกรานต์ของชาวมอญที่เกาะเกร็ดจะมีช่วงเวลาที่นาน ตั้งแต่ 13 เมษายนจนถึงต้นเดือนพฤษภาคม เพราะมีกิจกรรมหลายอย่างต่อเนื่องกัน เป็นเทศกาลที่ลูกหลานได้กลับมาเยี่ยมบ้าน และทำความเคารพต่อผู้มีพระคุณทำบุญร่วมกันของคนในครอบครัว บนเกาะจะมีความครึกครื้นมาก มีทั้งเล่นสบ้า กินข้าวแช่กัน นอกจากนี้ยังมีการเซ่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่เรียกว่า "รำเจ้า" เพื่อเป็นสิริมงคลให้กับชาวบ้าน ส่วนใหญ่ตรงกับวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 6 ก็จะอยู่ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ด้วย (เฉลิมศักดิ์ ปาลา. สัมภาษณ์. 2551)

ง่าย ๆ ก็คือ หลังพิธีการต่างๆ ในเทศกาลสงกรานต์ไม่ว่าจะเป็นแห่ข้าวแช่ แห่น้ำหวาน แห่หางหงส์ทรงตะขาบ สรงน้ำพระ การทำบุญกลางบ้านของทุกหมู่ในเกาะ(เลี้ยงพระที่โรงทานของหมู่บ้าน) จะประมาณหลังวันที่ 22 เมษายน ของทุกปี อาจจะเป็นวันที่ 24 หรือ 25 หรือ 26 หรืออาทิตย์ก่อนสุดท้ายของเดือนเมษายน จะเป็นวันรำเจ้า พิธีการนี้เป็นพิธีการสุดท้ายก่อนจบประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญที่นี่ (เสริม ใจสว่าง. สัมภาษณ์. 2551)

ชาวมอญในเกาะเกร็ดโดยเฉพาะหมู่ 1 มีความศรัทธาต่อเจ้าพ่อเกษแก้วไชยฤทธิ์ เป็นอย่างมาก วันสำคัญนี้ทุกครอบครัวต้องมาทำพิธีเซ่นไหว้ที่ศาล ช่วงเช้าจะทำพิธีทางสงฆ์ บ่าย ๆ ก็จะมีการเซ่นไหว้ชาวบ้านก็จะทยอยมาทำพิธีกัน ช่วงเย็นจะมีการรำถวายเจ้าพ่อ ทำกันทุกปี เพราะทำแล้วสบายใจ แม้จะมีการกิจอย่างใดทุกครอบครัวก็ไม่น่าจะเลยมาไหว้กัน (สินันท์ สุวรรณปิณฑะ. สัมภาษณ์. 2551)

การไหว้และรำถวาย จะมีร่างทรง เพื่อทำพิธี ซึ่งก็จะมีอาการร่างทรงที่ชาวมอญเชื่อว่าเจ้าพ่อเข้ามาสิงอยู่ในร่าง ชาวของเครื่องไหว้ก็จะมีไข่ต้ม ข้าวสุก ข้าวต้มแดง ข้าวต้มขาว กล้วยน้ำว่า จะมีการหักข้อของคนในครอบครัวด้วยดอกไม้ เช่น ถ้าในบ้านนั้นมีคนอยู่ในบ้าน จำนวน 7 คน ก็จะหักไม้ดอก จำนวน 7 ข้อปักไว้ในถาดของที่นำมาข้าวของมาถวาย ชาวบ้านเข้าเชื่อทำแล้ว ก็มีความสุขทางใจ เราไม่ได้ละทิ้งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คอยปกป้อง (สำเร็จ แดงเฟื่อง. สัมภาษณ์. 2551)

การเซ่นไหว้ทำเป็นประจำทุกปี คนมอญจะถือมาก เพราะอดีตปู่ตายายพากันทำมาเราก็ทำตาม การได้เซ่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทำให้จิตใจสบายเหมือนกับหนึ่งปีได้นำข้าวปลาอาหารมาให้ท่านแล้วครอบครัวก็จะมีแต่ความสุข ปีหลังๆ นี้มีร่างทรงเข้ามามากจำชื่อเจ้าไม่ไหว (ปาริชาติ กสิพูล. สัมภาษณ์. 2551)

ในด้านพิธีกรรมและความเชื่อ ชาวมอญในเกาะเกร็ดนับถือศาสนาพุทธและเคร่งครัดวินัยมาก การถือศีลอย่างเคร่งครัดนี้ทำให้ถือกำเนิดพระสงฆ์สายของธรรมยุติในประเทศไทย ทุกวันนี้พระมอญคงสวดมนต์เป็นภาษามอญ นอกจากนั้นชาวมอญนับถือวิญญาณบรรพบุรุษมาก สังเกตได้ว่าวัดมอญในเกาะทุกวัดจะต้องมีศาลเจ้าประจำวัดเรียกว่า "ตะละทาน" หมู่ 1 จะมีศาลตะละทานหรือเรียกกันตามภาษาชาวบ้านว่า "ละทาน" อยู่ที่บริเวณหน้าวัดปรมย์ยิกาวาส (หน้าโบสถ์ใต้ต้นโพธิ์ใหญ่)

หมู่ 1 จะให้ความเคารพต่อศาลเจ้ามาก ยกตัวอย่างง่าย ๆ เช่น เมื่อมีงานบุญการกุศลที่วัดแล้วมีการเลี้ยงอาหารแก่พระสงฆ์ เวลาจัดอาหารถ้าเลี้ยงพระ 9 องค์ ก็จะต้องจัดอาหารไว้เกิน 3 - 4 ที่เพื่อนำไปถวายที่ศาลต่างๆ ให้ครบ หรือผู้ชายก่อนที่จะบวชเป็นพระหรือเณร ก่อนทำพิธีในโบสถ์ก็ต้องไปขอขมาลาโทษแก่ศาลละทานก่อนเข้าโบสถ์ทุกครั้ง ทุกคนไป (ณรงค์ฤทธิ์ บุญลอย. สัมภาษณ์. 2551)

หมู่ 1 ที่เห็นๆ มีศาลละทาน ศาลเจ้าพ่อหนุ่มเกษแก้วชัยฤทธิ์และศาลเจ้าพ่อต่างเกยชัย ว่ากันว่าถ้าสาบานหรือบนบานศาลกล่าวอะไรกับศาลละทานแล้วปฏิบัติไม่ได้ จะได้รับผลตอบแทนที่ไม่ดีพวกเราเชื่อกันอย่างนั้น เพราะมีตัวอย่างให้เห็นหลายรายแล้ว (ปาริชาติ กสิพุล. สัมภาษณ์. 2551)

ความเชื่อในเรื่องร่างทรงชาวมอญ ถือเป็นเรื่องใหญ่มาก เป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ห้ามลบหลู่ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ยังมีอยู่มากในหมู่ 1 ดังนั้นในวันและเวลาดังกล่าวของทุกๆ ปี ก็ยังมีประเพณีนี้ อยู่สืบทอดกันมาถึงปัจจุบัน

3. ด้านวัฒนธรรม

วิถีชีวิตของชาวมอญเกาะเกร็ดที่เกี่ยวกับด้านวัฒนธรรม พบว่า วัฒนธรรมมอญที่เกาะเกร็ด ถูกบันทึกและเผยแพร่ไว้ในรูปแบบของงานศิลปะโบราณสถานที่สำคัญได้แก่วัดต่างๆ ในเกาะเกร็ด จำนวน 8 แปรวัด ซึ่งปัจจุบันมีพระภิกษุสงฆ์จำพรรษาอยู่ 5 วัด และพระมอญจะมีความเคร่งครัดด้านวินัยอย่างมาก การที่ชาวมอญได้บวชพระปฏิบัติตัวตามวินัยอย่างเคร่งครัดแล้วจะนำไปสู่การเป็นฆราวาสที่ดีต่อไป เป็นทรัพยากรบุคคลที่ดีของสังคมต่อไป นอกจากนี้วัดต่างๆ จะเป็นสถานที่แสดงความงามทางสถาปัตยกรรมตั้งแต่สมัยอยุธยา เป็นศิลปะไทยและมอญที่งดงาม เป็นตำนานบอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้วัฒนธรรมประเพณียังมีการอนุรักษ์สืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน เช่น สงกรานต์ การดักบาตรน้ำผึ้ง การแห่ข้าวแช่ ซึ่งไม่มีมอญที่ไหนรักษาไว้นอกจากที่เกาะเกร็ดเท่านั้นที่ยังคงรักษาประเพณีวัฒนธรรมเหล่านี้ไว้

3.1 นาฏศิลป์และดนตรี ชาวมอญเกาะเกร็ด มีการสืบทอดปีพาทย์มอญ เพื่อใช้ประกอบพิธีการต่างๆ เช่น งานมงคลและงานศพ โดยเฉพาะงานศพชาวมอญจะต้องมีปีพาทย์บรรเลงในงานศพ และปีพาทย์มอญยังบรรเลงประกอบการรำมอญ หรือมอญรำซึ่งเป็นนาฏศิลป์ที่รู้จักกันมากของคนทั่วไปที่มีท่ารำ ทำนอง และการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวมอญ แต่ปัจจุบันวงปีพาทย์มอญก็มีน้อยลง

ปัจจุบันมีวงปีพาทย์น้อยลง ส่วนใหญ่ยังใช้ประกอบพิธีกรรมต่างๆ ของชาวมอญที่เกาะเกร็ด เช่น งานศพ และงานมงคลต่างๆ แม้ว่าจะมีความเจริญ แต่ที่นี้ยังจัดพิธีกรรมไปตามโบราณอยู่ เป็นลักษณะของการว่าจ้างให้ช่วยงาน เพราะสังคมเปลี่ยนไปเงิน คือ ปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต นักดนตรีส่วนใหญ่ต้องประกอบอาชีพอื่นๆ เป็นหลัก เล่นดนตรีเพื่อการสืบทอดและใจรัก เพราะจะเอาเป็นหลักก็ไม่สามารถเลี้ยงครอบครัวได้ (พระสุเมธมณี. สัมภาษณ์. 2551)

ปีพาทย์มอญให้หายจากวิถีชีวิตชาวมอญคงยาก เพราะพิธีกรรมต่างๆ ยังใช้กันอยู่ เพียงแต่มีจำนวนวงน้อยลง การรับงานแสดงมีทั้งในเกาะเกร็ด และนอกเกาะ ทุกวันนี้ก็มีการอนุรักษ์ สอนให้นักเรียนรุ่นใหม่ หรือผู้สนใจได้เรียนรู้และฝึกฝนอยู่เรื่อยๆ แต่งานดนตรีพื้นบ้านอย่างนี้ต้องใจรักจริงๆ ส่วนใหญ่เมื่อมีการศึกษาสูงขึ้นก็ไม่สะดวกในการที่จะมาเล่นร่วมวงได้ นอกจากวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ บัณฑิตทางสังคมทำให้มีผู้ที่จะเล่นประจำน้อยลง แต่จะช่วยเล่นบางครั้งสลับกันยังมีอยู่ (เฉลิมศักดิ์ ปาลา. สัมภาษณ์. 2251)

3.2 ภาษามอญ ปัจจุบันภาษามอญที่เกาะเกร็ดยังมีชาวมอญที่สื่อสารกันด้วยภาษามอญกันอยู่บ้าง โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ใหญ่ที่มีอายุมาก แต่สำหรับเยาวชนไม่นิยมพูดภาษามอญกัน เนื่องจากไม่มีโรงเรียนสอนและการถ่ายทอดกันในชีวิตประจำวัน เป็นการเรียนโดยการสื่อสารกันในครอบครัว ผู้สูงอายุ เช่น พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ยังคงพูดภาษามอญในครอบครัวกัน เพียงแต่มีการพูดน้อยลงเยาวชนรุ่นหลังก็ไม่ค่อยสนใจ อาจเป็นเพราะการสื่อสารทุกวันนี้จะพูดคุยกับนักท่องเที่ยวมากกว่ากับการสื่อสารกับคนมอญด้วยกันเพราะการค้าขายก็จะเป็นการสื่อสารกับคนนอกเกาะ เป็นส่วนใหญ่ทำให้การใช้ภาษามอญมีน้อยลง

พูดมอญได้ เพราะพูดภาษามอญมาตั้งแต่เด็ก ไม่มีโรงเรียนสอนหรือครูพักลักจำเอา อาศัยว่าคลุกคลีอยู่กับแม่ ฟังทุกวัน ได้ยินทุกวันมันก็ซึมซับและพูดได้เอง การใช้ภาษามอญเป็นเรื่องของแต่ละครอบครัวที่จะปลูกฝังกัน แต่ออกนอกบ้านก็ไม่ค่อยพูดกัน นอกจากผู้สูงอายุ อีกปัญหาหนึ่งคือ การพูดภาษามอญผู้ที่ไม่รู้จะระแวงว่าพูดเรื่องอะไร ให้ร้ายกันหรือเปล่า กลัวคนอื่นเข้าใจผิดเหตุการณ์แบบนี้มีเยอะ กันเองในระหว่างพ่อกับแม่ ลูกป้า น้าอา คุยกันแต่ด้วยความเคยชินใจเลยพูดแต่คนที่นั่งฟังกับคิดมาก ทำให้ภาษามอญเลยค่อยๆ กลืนหายไปกับเวลา (ทวิวรรณ สงวนนาม. สัมภาษณ์. 2551)

คนรุ่นใหม่เขาอายุ กลัวเสียงแตก เหมือนพวกมอญที่ปทุม ถ้าเราไปพูดกะเค้า เค้าไม่พูดด้วยหรอกนะ ไม่ยอมพูด เค้าอายุ อย่างนี้ไม่เกี่ยวกับพ่อแม่ไม่ได้สอนนะ แล้วแต่ตัวคนนั่นเอง ถ้ารุ่นพ่อแม่ไม่เอาไม่พูด ลูกๆ หลานๆ ต่อมาก็ไม่พูด ไม่ใช่ภาษามอญกัน เลยกลายเป็นว่าคนรุ่นใหม่ มักจะไม่พูดมอญไปโดยปริยาย เป็นต้น ทั้งๆ ที่ความจริงพ่อแม่ไม่พาพูด ผู้ใหญ่ในชุมชนไม่พูดเด็กไม่พูดตาม (แสง สงวนนาม. สัมภาษณ์. 2551)

ลูกๆ ที่บ้านไม่มีใครพูดมอญได้เลย มีลูกสามคน พูดและฟังไม่เป็นเลยเพราะเวลาที่ฉันอยากพูดหรือใช้ภาษามอญ จะพูดกับญาติ เพื่อน คนข้างบ้าน คนรู้จักที่ยังพูดได้เท่านั้น รุ่นเดียวกับฉันบางคนยังไม่พูดเลยเพราะลูกหลานเค้าฟังไม่ได้ สื่อสารกันไม่รู้เรื่อง (สำเร็จ แดงเฟื่อง. สัมภาษณ์. 2551)

3.3 ขนมนมมงคล ชาวมอญเกาะเกร็ดได้สืบทอดขนมไทยที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ผูกพันมากับประเพณีและวัฒนธรรม เพราะขนมจะเป็นส่วนประกอบในการจัดประเพณีและงานมงคล ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการทำบุญเลี้ยงพระ การทำรับประทานเอง หรือการเป็นของฝากแจกจ่ายญาติมิตร ซึ่งขนมนมมงคลนี้มี 9 อย่าง แต่ละชนิดของขนมก็มีความหมายที่แตกต่างกันออกไป เช่น ขนมहनตรา (เม็ดขนุน) แสดงถึงการหนุนเนื่องให้ชีวิตเจริญก้าวหน้า ขนมทองเอก แสดงถึงความเป็นที่หนึ่ง ขนมเสน่ห์จันทร์ แสดงถึงความมีเสน่ห์แก่ผู้พบเห็น ขนมจำมงกุฏ แสดงถึงพระมหากษัตริย์ พระราชทานให้แก่ข้าราชการที่ได้อเลื่อนตำแหน่ง ขนมทองหยิบ แสดงถึงการหยิบจับอะไรเป็นเงิน เป็นทอง ขนมทองหยอด แสดงถึงการจัดวางอะไรเป็นเงินเป็นทอง ขนมฝอยทอง แสดงถึงการทำให้ชีวิตยืนยาวเหมือนเส้นฝอยทอง ขนมขนมชั้น แสดงถึงการทำให้ชีวิตสูงขึ้นเรื่อยๆ ขนมถ้วยฟู แสดงถึงการทำกิจการค้าขายอะไรก็ก่เฟื่องฟู (เอ็ด ภิรมย์. 2543)

ขนมแต่ละชนิดต้องใช้เวลาทำ ยาก ปัจจุบันที่กลุ่มทำกันอยู่ 2-3 อย่าง พวกเรา 10 กว่าคน มารวมกลุ่มกันมาได้สี่ถึงห้าปีแล้ว ปีหลัง ๆ มีการทำขนมปั้นสิบเพิ่มเข้ามา ทำออกไม่ทัน ในหมู่ 1 เองเหลือคนทำขนมเก่งๆ จริง ไม่กี่คนเริ่มมีอายุกันมากขึ้นแต่ทุกคนก็จัดได้ว่าเป็นยอดฝีมือทั้งสิ้น อีกอย่างคนหมู่ 1 เองไม่ค่อยมีใครกินแล้วเพราะเบื่อ ไม่ว่าจะม้งานศพ งานแต่ง งานบวช เตียวนี้ แม้แต่เลี้ยงรับปริญญายังใช้ขนมนี้เลย แต่คนนอกเกาะที่เป็นนักท่องเที่ยวจะชอบ เพราะเค้าไม่เคยเห็น วันเสาร์ - อาทิตย์ ทำออกไม่ทันเลยละ (มะลิ พิภุลทอง. สัมภาษณ์. 2551)

แม่ทำขนมเก่งชื่อ ยายพะยอม ใครๆ ก็รู้จักเตียวนี้ทำไม่ไหวแก่แล้ว พี่ได้วิชามาจากแม่ แม่สอน บ้าง ครูพักลักจำบ้าง อาศัยว่าชอบทำและยึดเป็นอาชีพเลี้ยงตัวมาจนถึงปัจจุบัน เราไม่ได้ทำขาย ให้นักท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว ปัจจุบันขนมของเรายังได้แพร่หลายออกไปยังต่างจังหวัดรวมทั้ง ในกรุงเทพฯ ด้วย เนื่องจากมีคนและหน่วยราชการ เอกชนมาติดต่อนำขนมของเราไปแสดงและ จำหน่าย ยังงานแสดงสินค้าตามสถานที่ต่าง ๆ หลายครั้ง ล่าสุดขนมของยังได้เข้ากลุ่ม OTOP ประจำจังหวัดนนทบุรีด้วย (วัฒนา จันทร์หอมกุล. สัมภาษณ์. 2551)

ความงามทางด้านวัฒนธรรมของชาวมอญเกาะเกร็ด เป็นวิถีชีวิตที่ดำเนินมาตั้งแต่อดีต รักษาไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ทำให้ผู้คนภายนอกเกาะให้ความสนใจ โดยที่การท่องเที่ยว ได้เล็งเห็นประโยชน์จากความเป็นตัวตนและความมีวัฒนธรรมมอญในเรื่องต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งความจริงแล้ววัฒนธรรมกับวิถีชีวิตก็คือสิ่งเดียวกัน เพียงแต่จะมองผ่านมิติใดเท่านั้นเอง อาชีพ ก็คือวัฒนธรรมเพราะอาชีพทุกอาชีพมีทั้งศาสตร์และศิลป์อยู่ในตัวเอง นำมาเผยแพร่ให้สาธารณะชน ภายนอกเกาะเกร็ดได้รับรู้ ผู้คนสนใจ ทำให้มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเข้ามาเที่ยวชมในเกาะเกร็ด ซึ่งนักท่องเที่ยวแต่ละคนก็จะเลือกชมในสิ่งที่ตัวเองชอบ เช่น ชอบเครื่องปั้นดินเผา ก็ไปดูเครื่องปั้น ดินเผา ชอบงานประเพณีก็ไปเที่ยวในช่วงเทศกาล หรือชอบชมวิวก็ล่องเรือ ชอบสถาปัตยกรรม ก็ชมโบราณสถาน ชอบทำบุญก็ไปวัด เป็นต้น ซึ่งชาวมอญที่เกาะเกร็ดรักษาสิ่งต่างๆ เหล่านี้ไว้ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ชมและเกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจให้ชาวมอญที่เกาะเกร็ด ทำให้ชาวมอญมีอาชีพ และรายได้เพิ่มขึ้นในปัจจุบัน